

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα
στην Χρηματοοικονομική Ανάλυση για
Στελέχη Επιχειρήσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Πολιτικοί και Επιχειρήσεις»

Σιδεράς Θεοδόσιος

Επιβλέπων : Βολιώτης Δημήτριος

Επιτροπή : Σταϊκούρας Παναγιώτης & Εγγλέζος Νικόλαος

Πειραιάς, Φεβρουάριος 2012

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σχέση μεταξύ πολιτικών και επιχειρήσεων είναι δυναμική και πολυδιάστατη. Η βιβλιογραφία που την μελετά είναι εκτενής και μέρος της παρουσιάζεται στην παρούσα διπλωματική. Υπάρχουν κίνητρα και μέσα χάρη στα οποία οι δύο πλευρές καταλήγουν στον επιθυμητό για το συμφέρον τους στόχο. Ο πολιτικός έχει την δύναμη να διορίζει περιττό προσωπικό στις επιχειρήσεις και σε αντάλλαγμα για την εξυπηρέτηση να τις επιδοτεί με κρατικά κονδύλια. Ο μάνατζερ, ανάλογα με το είδος της επιχείρησης που εργάζεται και τα επίπεδα ελέγχου που διαθέτει, συμβιβάζεται με τις απαιτήσεις του πολιτικού και προσπαθεί να μειώσει τις απώλειες που επιφέρει η παρεμβατική πολιτική, μέσω της δωροδοκίας. Αν όμως εισάγουμε την υπόθεση ότι ο πολιτικός αποκτά ενδιαφέρον για την κοινωνική ευημερία, παρατηρούμε ότι η ισορροπία του βασικού υποδείγματος επηρεάζεται και η ευσυνειδησία του πολιτικού οδηγεί στην μείωση της διαφθοράς και του κρατικού παρεμβατισμού. Η παραπάνω υπόθεση επηρεάζει τα αποτελέσματα του βασικού μοντέλου και θέτει πιο ρεαλιστικές βάσεις στην λειτουργία και τις κύριες παρατηρήσεις του υπό μελέτη υποδείγματος.

Λέξεις Κλειδιά : πολιτικός, μάνατζερ, επιχείρηση, κρατική παρέμβαση, διαφθορά, δωροδοκία, επιδοτήσεις, υπεραπασχόληση, κοινωνική ευημερία, ασθενής εισοδηματικός περιορισμός

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
1. ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΚΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	7
1.1 Εισαγωγή στην έννοια του πολιτικού & της επιχείρησης.....	7
1.2 Βασικό Υπόδειγμα.....	10
1.3 Καμπύλες Χρησιμότητας και Ισορροπία.....	13
1.3.1 Από κοινού αποτελεσματικότητα χωρίς δωροδοκία.....	14
1.3.2 Από κοινού αποτελεσματικότητα με δωροδοκία.....	16
1.4 Το θεώρημα του Coase.....	17
1.5 Βασικά Αποτελέσματα.....	19
2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ	36
2.1 Ασθενής Εισοδηματικός Περιορισμός.....	36
2.2 Κρατικοποιήσεις & Αποτελεσματικότητα.....	44
2.3 Πολιτικοί και Τράπεζες.....	50
3. ΠΡΟΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΚΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	56
3.1 Βασικό Υπόδειγμα και Κοινωνική Ευημερία.....	58
3.2 Από κοινού αποδοτικότητα χωρίς δωροδοκία.....	60
3.3 Από κοινού αποδοτικότητα με δωροδοκία.....	63
4. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	69

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην “Χρηματοοικονομική Ανάλυση για Στελέχη Επιχειρήσεων” του Τμήματος Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς. Θεωρώ τον εαυτό μου πραγματικά τυχερό που παρακολούθησα το εν λόγω μεταπτυχιακό πρόγραμμα και από τη θέση αυτή οφείλω να ευχαριστήσω το Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής που μου παρείχε την ευκαιρία να συμμετάσχω στο πρόγραμμα καθώς και όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού για τις πολύτιμες γνώσεις που μας μετέδωσαν και την καλή συνεργασία που είχαμε.

Για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Δημήτριο Βολιώτη, για την πολύτιμη βοήθεια, τις συμβουλές, τις υποδείξεις του και το ειλικρινές ενδιαφέρον του. Επίσης, θα ήθελα να τον ευχαριστήσω για την υπομονή, και τον χρόνο που αφιέρωσε κατά την εκπόνηση της εργασίας μου.

Τέλος, ευχαριστώ εκ βάθους καρδιάς τον αδερφό μου Ιωάννη ο οποίος με ενθάρρυνε και με βοήθησε έμπρακτα από την πρώτη στιγμή, όπως και τους γονείς μου για τη στήριξη και την κατανόησή τους καθ’ όλη τη διάρκεια των ακαδημαϊκών μου σπουδών αλλά και της ζωής μου, *στους οποίους και αφιερώνω την διπλωματική μου εργασία...*

Είμαι ευτυχής που χάρη στο συγκεκριμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα είχα την τύχη και γνωρίσω αξιόλογους ανθρώπους και να κερδίσω σημαντικές φιλίες...

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως στόχο να κατανοήσει την δυναμική σχέση μεταξύ πολιτικών και επιχειρήσεων. Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στον προσδιορισμό των κινήτρων μέσω των οποίων ο πολιτικός και ο μάνατζερ καταλήγει ο καθένας στον επιθυμητό στόχο, ενώ εξετάζεται υπό διαφορετικές συνθήκες και η από κοινού αποτελεσματικότητα η οποία καθορίζει ένα νέο σημείο ισορροπίας και για τους δύο.

Στο 1^ο Κεφάλαιο, μετά από ένα σύντομο ορισμό του πολιτικού και της επιχείρησης, αναλύεται το βασικό υπόδειγμα στο οποίο στηρίζεται η μελέτη. Σύμφωνα με τους Shleifer και Vishny ο πολιτικός επιθυμεί την μεγιστοποίηση των κερδών του, το κυριότερο από τα οποία είναι η επανεκλογή του. Έχει την δύναμη να διορίζει περιττό προσωπικό στις επιχειρήσεις και σε αντάλλαγμα για την εξυπηρέτηση να τις επιδοτεί με κρατικά κονδύλια. Ο μάνατζερ, ανάλογα με το είδος της επιχείρησης που εργάζεται και τα επίπεδα ελέγχου που διαθέτει, συμβιβάζεται με τις απαιτήσεις του πολιτικού και προσπαθεί να μειώσει τις απώλειες που επιφέρει η παρεμβατική πολιτική, μέσω της δωροδοκίας. Το υπόδειγμα καταλήγει σε ορισμένες προτάσεις ανάλογα τις συνθήκες ιδιοκτησίας της επιχείρησης, τον έλεγχο των προσλήψεων και το μέγεθος της διαφθοράς σε ένα περιβάλλον, ενώ γίνονται και κάποιες παρατηρήσεις για την αποτελεσματικότητα των ιδιωτικοποιήσεων και των κρατικοποιήσεων υπό τις παραπάνω συνθήκες.

Στο 2^ο κεφάλαιο εξετάζεται μέρος της σχετικής ευρύτατης βιβλιογραφίας. Η ως άνω προσέγγιση της σχέσης μεταξύ πολιτικών και επιχειρήσεων δεν είναι η μοναδική. Εξετάζεται η θεωρία του Ασθενούς Εισοδηματικού Περιορισμού (Soft Budget Constraint) η οποία περιγράφεται ως μια δύσκολα αναστρέψιμη κατάσταση όπου ο πολιτικός υποχρεούται για λόγους που αναλύονται να στηρίζει επιχειρήσεις, και μάλιστα κυρίως προβληματικές. Διαθέτει μέσα, όπως δημοσιονομικά και

πιστωτικά μέτρα, που διευκολύνουν την λειτουργία των οργανισμών και παρατείνουν την επιβίωση τους. Επίσης μελετάται το θέμα των κρατικοποιήσεων και εισάγεται η σημασία του κοινωνικού κόστους από μια πιθανή χρεοκοπία μιας επιχείρησης. Τότε, η κυβέρνηση σύμφωνα με το θεωρητικό μοντέλο των Crivelli και Staal θα παρέμβει για να αποφύγει πιθανές επιζήμιες εξωτερικότητες. Στο τελευταίο τμήμα του κεφαλαίου εξετάζεται σύντομα η σχέση μεταξύ πολιτικών και τραπεζών. Μια δημόσια τράπεζα, σύμφωνα με το υπόδειγμα των Hainz και Hakenes, θα χρησιμοποιηθεί ως ενδιάμεσος φορέας χρηματοδότησης των επιχειρηματικών σχεδίων εκείνων που θα αποφέρουν πολιτικά οφέλη πέρα των κοινωνικών, ενώ παρατηρείται ότι τελικά ότι η κρατικοποίηση των τραπεζών, στηριζόμενοι σε εμπειρική μελέτη των La Porta, Lopez και Schleifer του 2002, δεν αυξάνει τον ρυθμό ανάπτυξης μιας οικονομίας.

Στο 3^ο Κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας εξετάζεται το βασικό υπόδειγμα του 1^{ου} Κεφαλαίου με την προσθήκη μιας ακόμα μεταβλητής στην καμπύλη χρησιμότητας του πολιτικού. Παράλληλα με την αποκόμιση πολιτικών κερδών εισάγεται και το ενδιαφέρον του για την κοινωνική ευημερία και μελετάται πως αυτό το γεγονός επηρεάζει την συμπεριφορά του πολιτικού και την δωροδοκία που τελικά θα απαιτήσει.

1. ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΚΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ & ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Σε μια προσπάθεια προσέγγισης και εισαγωγής στο θέμα της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας κρίνεται σκόπιμο να ορίσουμε σε γενικά πλαίσια τις δύο βασικές έννοιες των οποίων η αλληλεπίδραση θα εξεταστεί, δηλαδή του θεσμού της **πολιτικής** και της **επιχειρηματικής μονάδας**.

Με τον γενικό όρο πολιτική νοείται το σύνολο των μεθόδων και διαδικασιών που ακολουθούνται και των μέτρων που λαμβάνονται, μέσω των οποίων, σύνολα ανθρώπων λειτουργούν και οργανώνονται, προκειμένου να πετύχουν με τον βέλτιστο τρόπο και με το μικρότερο δυνατό κόστος τους σκοπούς που επιδιώκουν σε διάφορους τομείς δραστηριοτήτων. Ο όρος είναι ευρύς και εφαρμόζεται τόσο σε κυβερνήσεις κρατών για τον τρόπο διακυβέρνησης και χειρισμού των διαφόρων υποθέσεων, όπως επίσης και σε οργανισμούς, εταιρείες και άλλες οργανώσεις. Η πολιτική σαν έννοια είναι συνυφασμένη με την εξουσία και τη δύναμη που πηγάζει από αυτή.

Η άσκηση της πολιτικής αποτελεί επιστήμη και τέχνη και αφορά σε ιδέες και στον τρόπο εφαρμογής τους, τόσο σε ζωτικά ζητήματα της ανθρώπινης ύπαρξης και έκφρασης (ελευθερία, ασφάλεια, δικαιοσύνη, πολιτισμός, κτλ), καθώς επίσης και σε όλα τα υπόλοιπα θέματα που αφορούν στο κοινωνικό σύνολο, στον πολίτη, στον εργαζόμενο, κτλ. Όταν η πολιτική ασκείται χωρίς να βασίζεται στα παραπάνω αλλά έχει ως αυτοσκοπό την διατήρηση ή την κατάκτηση της

εξουσίας, τότε υπεισέρχεται η κατάχρηση εξουσίας, η διαφθορά και οι περισσότεροι πολίτες απογοητεύονται και παύουν να ενδιαφέρονται για αυτά που τους αφορούν, με κίνδυνο τα αποτελέσματα να είναι αρνητικά σε πολλούς τους τομείς (*el.wikipedia/wiki/Πολιτική*).

Κάποιες χαρακτηριστικές εκδηλώσεις της διαφθοράς είναι οι εξής

- η δωροδοκία
- ο χρηματισμός και η υπεξαίρεση
- ο εκβιασμός
- η ευνοιοκρατία και προστατευτισμός
- ο νεποτισμός (η εύνοια των συγγενών ή των προσωπικών φίλων, εις βάρος των υπολοίπων)
- η δωροληψία

Δεν θα γίνει περιγραφή και ανάλυση των παραπάνω καθώς δεν αποτελεί σκοπό της εργασίας. Εκφάνσεις όμως της διαφθοράς και γενικά επιλογών που εξυπηρετούν το ίδιο όφελος πιθανόν να συναντηθούν κατά την ανάγνωση της μελέτης.

Ένας ευρύτερα γενικός και αποδεκτός ορισμός της **επιχείρησης** είναι ο εξής:

Επιχείρηση χαρακτηρίζεται η οικονομική μονάδα με αυτοτελή και υπεύθυνη οργάνωση παραγωγικών συντελεστών και διαχείρισης συναλλαγών με τις οποίες και επιδιώκει το μέγιστο δυνατό κέρδος. Το δε κέρδος κατά κανόνα θα πρέπει να υπερβαίνει την αντίστοιχη συνήθη αμοιβή της διοικητικής ή εκτελεστικής εργασίας που επιτελείται σ αυτήν.

Έτσι με τον παραπάνω ορισμό δίδεται σαφώς ως κύριο κριτήριο το κέρδος, δια του οποίου και ξεχωρίζει από κάποια άλλη οικονομική

μονάδα, αφού όλα τα άλλα προαναφερόμενα χαρακτηριστικά είναι κοινά και αφηρημένα.

Σήμερα μια επιχείρηση αποτελεί ένα νομικό πρόσωπο που δραστηριοποιείται στο κοινωνικό σύνολο με ένα σύνολο πόρων τόσο έμψυχων όσο και άψυχων. Κύριος στόχος της είναι η επίτευξη κέρδους. Η κερδοφορία αυτή αποδίδεται σε χρηματικές μονάδες. Οι έμψυχοι πόροι της επιχείρησης είναι το ανθρώπινο δυναμικό της επιχείρησης, δηλαδή το σύνολο των εργαζομένων σε αυτή (εργάτες, υπάλληλοι και στελέχη). Όσον αφορά τους άψυχους πόρους, αυτοί συνίστανται στις εγκαταστάσεις (εργοστάσια, καταστήματα, γραφεία, αποθήκες κ.α.), τον πάσης φύσης εξοπλισμό (μηχανικό, ηλεκτρονικό, επικοινωνιακό, μέσα μεταφοράς κ.λπ.), στα άυλα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης όπως π.χ. η επωνυμία, το εμπορικό σήμα (λογότυπο) και η υπεραξία (φήμη), και τέλος στα διάφορα άλλα στοιχεία που αποσκοπούν στην υποβοήθηση της λειτουργίας της επιχείρησης (π.χ. τεχνογνωσία, χρηματικά διαθέσιμα, αποθέματα κ.α.).

Η επιχείρηση προκειμένου να λειτουργήσει αποτελεσματικά χωρίζεται σε διάφορα τμήματα ανάλογα με τα κατάλληλα κριτήρια που ομαδοποιούν τις λειτουργίες και τις δραστηριότητες της ή που επιτυγχάνουν την καλύτερη δυνατή οργάνωσή της. Μία πολύ συνηθισμένη, απλή αλλά και λειτουργική διάρθρωση σύγχρονης εταιρικής επιχείρησης είναι το λεγόμενο οργανόγραμμα διάρθρωσης.

Στο σύγχρονο επιχειρηματικό κόσμο με τους κολοσσιαίους πολυεθνικούς ομίλους και τις εκατοντάδες θυγατρικές, με τις συνεχείς εξαγορές και συγχωνεύσεις, οι δομές γίνονται πολύ πιο σύνθετες και πολύπλοκες (el.wikipedia/wiki/Επιχείρηση).

1.2 ΒΑΣΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ

Το βασικό υπόδειγμα που ακολουθούμε (1994, *Shleifer Andrei & Vishny Robert W.*) περιγράφει και

εξηγεί μέσω ενός μοντέλου την αλληλεπίδραση μεταξύ της πολιτικής εξουσίας και της διοίκησης των επιχειρήσεων με κινητήριο μοχλό και για τις δύο πλευρές την μεγιστοποίηση των ωφελειών τους, θα γίνει μια προσπάθεια κατανόησης και ανάπτυξης του συγκεκριμένου μοντέλου.

Βασικές μεταβλητές του μοντέλου

L	Το πλεονάζων εργατικό δυναμικό μιας επιχείρησης
w	Ο μισθός του εργατικού δυναμικού
B(L)	Το πολιτικό κέρδος σε μονάδες χρήματος για κάθε προστιθέμενη περιττή μονάδα προσωπικού
B(L,w)	Διευρυμένη απεικόνιση της παραπάνω έκφρασης αν υποθέσουμε ότι και το αυξημένο w προκαλεί πολιτικά οφέλη
π	Τα κέρδη μιας επιχείρησης όταν δεν υπάρχει L
α	Μια συνεχής μεταβλητή που παίρνει τιμές από το 0 ως το 1, η οποία υποδεικνύει τον έλεγχο, δημόσιο ή ιδιωτικό, επί των ταμειακών ροών μιας επιχείρησης. (όταν $\alpha \rightarrow 0$ αναφερόμαστε σε <u>δημόσια επιχείρηση</u> και όταν $\alpha \rightarrow 1$ σε <u>ιδιωτική</u>)

t	Η μεταβίβαση χρηματικών ροών με την μορφή επιδότησης από την πολιτική εξουσία στις επιχειρήσεις
T	<p>Οι καθαρές ροές, ως κομμάτι του t, που το ίδιο το Δημόσιο μεταβιβάζει σε μια επιχείρηση, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι μπορεί να είναι μέτοχος στην επιχείρηση και αφαιρώντας το αντίστοιχο ποσό που ξοδεύεται στις αμοιβές του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού.</p> <p>Το παραπάνω εκφράζεται ως εξής :</p> $T = t - (1-\alpha)(t - wL) = \alpha t + (1 - \alpha) wL \quad (1)$ <p>Από την εξίσωση αυτή είναι φανερή η επίδραση του α επί της καθαρής ροής T. Δηλαδή όταν : $\alpha \rightarrow 0$ τότε $T = wL$</p> <p style="text-align: center;">$\alpha \rightarrow 1$ τότε $T = t$</p>
C (T)	Το πολιτικό κόστος από την μεταβίβαση του T , ως αποτέλεσμα πιθανών αντιδράσεων κυβέρνησης, αντιπολίτευσης ή των φορολογούμενων πολιτών.
b	Η δωροδοκία από τον μάνατζερ μιας επιχείρησης προς τον πολιτικό και αντίστροφα.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα είδη των επιχειρήσεων ανάλογα με το ποιός ελέγχει το υπερβάλλον **εργατικό δυναμικό** και τις **ταμειακές ροές** τους :

Είδη εταιρειών με βάση το L & a	Conventional state Firm	Politician controls L	$\alpha \rightarrow 0$
	Regulated Firm	<i>Politician controls L</i>	$\alpha \rightarrow 1$
	Commercialized Firm	<i>Manager controls L</i>	$\alpha \rightarrow 0$
	Truly Private Firm	<i>Manager controls L</i>	$\alpha \rightarrow 1$

Είναι γενικά αντιληπτό ότι ένας από στόχους ενός πολιτικού είναι η ικανοποίηση των ψηφοφόρων του, όπως και η επανεκλογή του. Ο πιο συνηθισμένος τρόπος για να πετύχει τα παραπάνω είναι η εργασιακή αποκατάσταση τους, ενώ το κύριο όχημα για την ολοκλήρωση της υπόσχεσης του είναι αν μη τι άλλο οι δημόσιες επιχειρήσεις στις οποίες προσλαμβάνεται υπεράριθμο προσωπικό σε σχέση με τις ανάγκες τους.

Παραδείγματα σχετικά με το παραπάνω έχουν παρατηρηθεί σε παγκόσμιο επίπεδο, από χορήγηση επισφαλών δανείων σε φίλα προσκείμενους των πολιτικών από δημόσιες τράπεζες, ανέγερση μονάδων παραγωγής σε περιοχές με αυξημένο κόστος εγκατάστασης και λειτουργίας, αντικατάσταση στελεχών δημόσιων επιχειρήσεων με την αλλαγή κυβέρνησης, επιρροή στην στελέχωση των εργατικών συνδικάτων και πολλά ακόμα.

Οι δημόσιες επιχειρήσεις λοιπόν αποτελούν το πιο άμεσο και αποτελεσματικό μέσο για την εξυπηρέτηση πολιτικών σκοπών εις βάρος των κοινωνικών ωφελειών.

- Αν επιθυμούσαμε να εκφράσουμε με συμβολισμούς το προαναφερθέν κοινωνικό κόστος από την *υπερβάλλουσα εργασιακή απασχόληση* και την *φορολογική 'στρέβλωση'* που θα εκδηλωθεί προκειμένου να αντληθούν οι επιδοτήσεις, θα το εκφράζαμε μέσα από μια **σχέση κοινωνικής ευημερίας** : **$-\mu L - \sigma T$** ,

όπου μ και σ τα κόστη της αυξημένης απασχόλησης και φορολογικής επιβάρυνσης αντίστοιχα.

Παρατηρώντας την παραπάνω σχέση, εύκολα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η ιδανική κατάσταση υλοποιείται όταν $L = T = 0$. Παρόλα αυτά, λόγω της έλλειψης οργάνωσης, κυρίως του Δημοσίου Τομέα, οι πολιτικοί και οι μάνατζερ δεν χρησιμοποιούν την πρώτη και πιο αποτελεσματική λύση για την επίτευξη ισορροπίας, αλλά καταφεύγουν σε άλλες εις βάρος του δημόσιου χρήματος και με μεταβλητές το L , το T και την κατανομή ελέγχου επί των L και του α .

1.3 ΚΑΜΠΥΛΕΣ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ

- $U_p = B(L) - C(T) + b$ (2)

Δηλαδή, ο πολιτικός απολαμβάνει τα οφέλη από το πλεονάζων εργατικό δυναμικό ($B(L)$) και την δωροδοκία (b) που έχει λάβει από την διοίκηση μιας επιχείρησης, αφαιρώντας τα πιθανά πολιτικά κόστη ($C(T)$) από την επιδότηση που προώθησε.

- $U_m = \alpha (\pi + t - wL) - b = \alpha\pi + \alpha t - \alpha wL - b$,

και από την σχέση (1) αντικαθιστώντας το αwL με $T - \alpha t - wL$, προκύπτει :

- $U_m = \alpha\pi + T - wL - b$ (3)

Δηλαδή, ο μάντζερ ή μέτοχος απολαμβάνει το μερίδιο του (α) από τα κέρδη (π) μαζί με τα οφέλη από μια επιδότηση (T) αφού αφαιρεθούν τα κόστη της πλεονάζουσας εργασίας (wL) που πρέπει να πληρώσει, καθώς και τη δωροδοκία προς τον πολιτικό.

1.3.1 ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΧΩΡΙΣ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ

- Ο πολιτικός επιθυμεί την **μεγιστοποίηση του $U_p = B(L) - C(T)$** με περιορισμό την : $U_m \geq 0$, δηλαδή $\alpha\pi + T - wL \geq 0$
- Χρησιμοποιώντας την μέθοδο **Lagrange** καταλήγουμε εύκολα στις σχέσεις :

$$T = wL - \alpha\pi \quad \text{και} \quad B'(L) = wC'(T)$$

A) Όταν ο πολιτικός ελέγχει το L , θα 'εξαναγκάσει' την διοίκηση της επιχείρησης να προσλάβει L τόσο, που θα απορροφήσει τα κέρδη της (π) όπως και τις επιδοτήσεις (T). Θα σταματήσει εκεί όπου το οριακό πολιτικό όφελος ($B'(L)$) θα ισούται με το οριακό πολιτικό κόστος ($C'(T)$)

B) Όταν ο μάντζερ ελέγχει το L , δεν θα δεχτεί καθόλου την ύπαρξη του, οπότε θα έχουμε $L = 0$ και άρα $T = 0$ (Nash equilibrium)

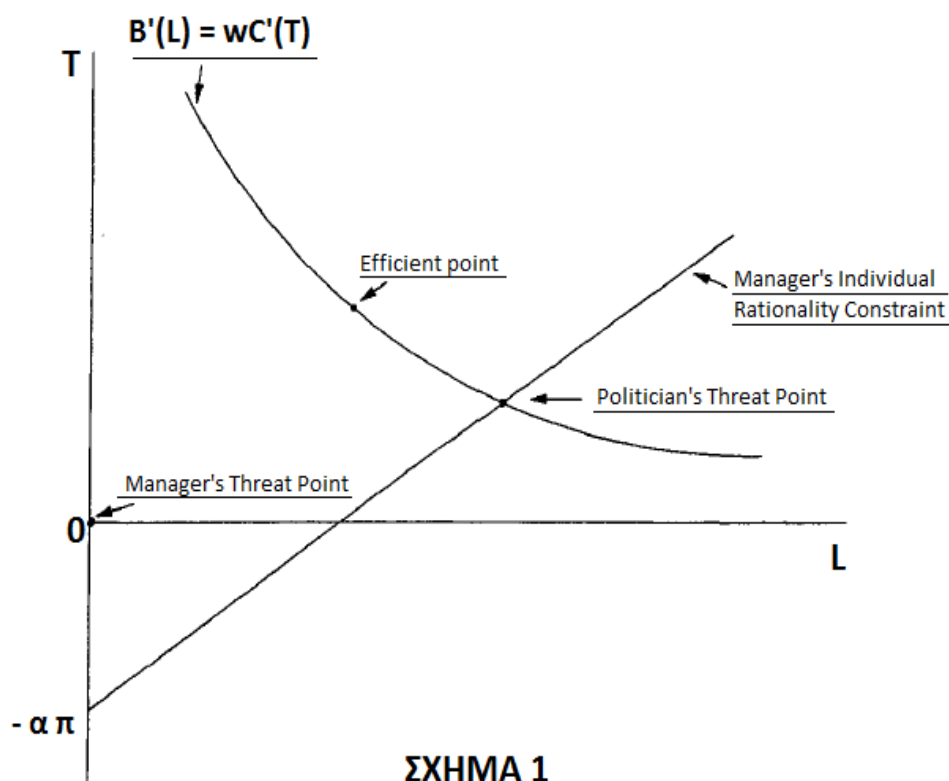
- **Joint efficiency : $U_c = U_p + U_m = B(L) - C(T) + \alpha\pi + T - wL$**

Παραγωγίζοντας την παραπάνω σχέση ως προς L & T για να βρούμε τα μέγιστα, καταλήγουμε στα : **$B'(L) = w$** και **$C'(T) = 1$**

✓ **Οπότε στην από κοινού αποδοτικότητα καταλήγουμε στα συμπεράσματα :**

A) Το **L** θα διαμορφωθεί στο σημείο όπου η οριακή πολιτική ωφέλεια ($B'(L)$) από την πρόσληψη ενός ακόμα εργαζομένου θα ισούται ακριβώς με τον μισθό του (w).

B) Το **T** θα διαμορφωθεί στο σημείο όπου το οριακό κόστος από την χορήγηση μιας ακόμα νομισματικής μονάδας μέσω επιδότησης ($C'(T)$) θα ισούται ακριβώς με την αξία μιας νομισματικής μονάδας.

ΣΧΗΜΑ 1

1.3.2 JOINT EFFICIENCY ΜΕ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ

Ας εξετάσουμε την περίπτωση όπου ο μάνατζερ αποφασίσει να **δωροδοκήσει** τον πολιτικό προκειμένου να μειώσει την πλεονάζουσα εργασία L . Ανεξάρτητα του ύψους της δωροδοκίας ο πολιτικός δεν θα συμβιβαστεί με ένα L μικρότερο από L_d και μία επιδότηση μεγαλύτερη από T_d .

Οπότε η νέα εξίσωση της χρησιμότητας του πολιτικού με βάση τα παραπάνω θα είναι :

- $U_p = B(L) - C(T) + b - [B(L_d) - C(T_d)]$

Ενώ του **μάνατζερ** θα παραμείνει όπως ορίστηκε αρχικά :

- $U_m = \alpha\pi + T - wL - b$

Όμοια, $U_c = U_p + U_m = B(L) - C(T) - [B(L_d) - C(T_d)] + \alpha\pi + T - wL - b$

Ακολουθώντας την διαπραγμάτευση του Nash (**Nash bargaining**) :

1) Αν τον έλεγχο επί του L τον έχει ο πολιτικός, τότε :

$b = 0,5 \{ [\alpha\pi + T - wL] - [B(L) - C(T) - B(L_d) + C(T_d)] \}$, οπότε οι δύο μεριές ουσιαστικά μοιράζονται τα οφέλη από την μεταξύ τους συναλλαγή.

2) Αν τον έλεγχο επί του L τον έχει ο μάνατζερ, τότε :

$b = 0,5 \{ [T - wL] - [B(L) - C(T)] \}$

1.4 COASE'S THEOREM

Στο σημείο αυτό θα ορίσουμε σε γενικές γραμμές το θεώρημα του Coase (1960, *Ronald Coase*) το οποίο θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε το συμπέρασμα που βγαίνει από τα προηγούμενα :

Σύμφωνα με το θεώρημα, η οικονομική αποδοτικότητα και ισορροπία επιτυγχάνεται καλύτερα με την πλήρη κατανομή - και με όρους ελεύθερου εμπορίου - των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Αυτό που πραγματικά έχει σημασία είναι ότι τελικά τα πάντα ανήκουν σε όλους ανεξάρτητα από το ποιος είναι ο αρχικός ιδιοκτήτης των πόρων. Με βάση τις δύο βασικές ιδέες, αυτής της ελευθερίας της ατομικής επιλογής, και αυτής των μηδενικών κοστών συναλλαγής (δαπάνες που συνδέονται με τη διαδικασία αγοράς και πώλησης) καταλήγουμε σε μια αποτελεσματική λύση μέσω της διαπραγμάτευσης (*bargaining*).

Παράδειγμα : Έστω η εταιρεία χημικών 'A Chemical' η οποία για να παράγει τα προϊόντα της αναγκαστικά μολύνει το περιβάλλον. Αν το νομοθετικό πλαίσιο τίθεται υπέρ των πολιτών και του περιβάλλοντος βάζοντας περιορισμούς στην μόλυνση ή υποχρεώνοντας τα εργοστάσια να κάνουν έργα για τον καθαρισμό του τότε η 'A Chemical' θα αναγκαζόταν να μειώσει σημαντικά την παραγωγή της ή ίσως ακόμα και να την σταματήσει. Αν όμως η επιχείρηση διέθετε έστω €5.000.000 στο κοινωνικό σύνολο για να συνεχίσει κανονικά την παραγωγή της για ένα καθορισμένο χρονικό διάστημα τότε η κοινωνία θα έμπαινε στην διαδικασία να συγκρίνει την αξία της παραπάνω χρηματικής απολαβής με την αξία του καθαρού αέρα...

Οπότε αν η χρησιμότητα των €5.000.000 για τους πολίτες είναι μεγαλύτερη από αυτήν του καθαρού περιβάλλοντος, τότε το κοινωνικό σύνολο θα συμβιβαζόταν με την μόλυνση και θα απολάμβανε παράλληλα τα χρηματικά οφέλη.

Αν όμως το νομοθετικό πλαίσιο τάσσεται υπέρ των συμφερόντων των βιομηχανιών, τότε το κοινωνικό σύνολο θα έπρεπε να πληρώσει την 'A Chemical' προκειμένου να μολύνει λιγότερο...

Επανερχόμενοι στο θέμα του πολιτικού και του μάντζερ, στην περίπτωση όπου επιτρέπονται οι δωροδοκίες, η κοινή τους επιθυμία να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη τους από την επιρροή τους επί των L και T, τους οδηγούν σε αποτελεσματικούς συνδυασμούς. Έτσι οι επιχειρήσεις θα απορροφήσουν κρατικά κονδύλια μέχρι του σημείου όπου το οριακό πολιτικό κόστος από την χορήγηση ενός ακόμα ευρώ ισούται με ένα ευρώ, ενώ το L θα διαμορφωθεί σε τέτοιο ύψος ώστε η πρόσληψη ενός ακόμα ατόμου να θέτει το οριακό πολιτικό όφελος ίσο με το μισθό w αυτού του υπαλλήλου. *Τελικά η δωροδοκία θα χρησιμοποιηθεί ως μέσο για να μοιραστούν τα κέρδη μεταξύ πολιτικού και μάντζερ.*

Συμβαδίζοντας με το **Coase's Theorem**, οι δύο πλευρές διαπραγματεύονται και προβαίνουν σε *εξωτερικότητες* σαν να ήταν αυτοί οι ιδιοκτήτες των πόρων, ακόμα και αν δεν είναι.

Για να είμαστε κατανοητοί, *εξωτερικότητα* είναι ουσιαστικά η επίπτωση των πράξεων ενός ατόμου στην ευημερία ενός άλλου ατόμου και μπορεί να είναι είτε θετική (π.χ. η ανακαίνιση ενός κτιρίου στο κέντρο της Αθήνας είναι ένα μη αντισταθμισμένο από τον Δήμο της Αθήνας όφελος που απολαμβάνει ένας ταξιδιώτης από την Σάμο), ή αρνητική (π.χ. οι εκπομπές καυσαερίων και η επιβάρυνση της υγείας του ταξιδιώτη από την Σάμο είναι μια μη αποζημιωμένη ζημία γι' αυτόν από τον Δήμο της Αθήνας).

Δεδομένου ότι το κοινωνικό σύνολο δεν συμμετέχει στο παραπάνω 'παιχνίδι εξωτερικότητων εις βάρος της κοινωνίας' μεταξύ του πολιτικού και του μάντζερ, η πρώτη άριστη λύση, η οποία είναι η $L = T = 0$, δεν υλοποιείται ποτέ.

1.5 ΒΑΣΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΠΡΟΤΑΣΗ 1^H

Όταν βρισκόμαστε σε μια 'διεφθαρμένη' κοινωνία, δηλαδή όταν οι δωροδοκίες επιτρέπονται, το αν μια επιχείρηση είναι δημόσια ή ιδιωτική (η μεταβλητή α) ή το ποιος έχει τον έλεγχο επί του L (ο πολιτικός ή ο μάνατζερ), είναι παράγοντες χωρίς επίδραση, καθώς η **ισορροπία θα βρεθεί αποκλειστικά μέσα από την διαπραγμάτευση του πολιτικού και του μάνατζερ και με εξισορροπητικό εργαλείο την ίδια την δωροδοκία**

Το παραπάνω σημαίνει ότι αν το σύστημα χαρακτηρίζεται από διαφθορά τότε η ιδιωτικοποίηση μιας δημόσιας επιχείρησης (**privatization**) ή ακόμα και ο εκσυγχρονισμός της σε μια αυτοτελή, οργανωμένη επιχειρηματική μονάδα στα πρότυπα που θέτει το σύγχρονο μάνατζμεντ (**corporatization**), δεν θα μεταβάλλουν την παραπάνω κατάσταση, όπου ο πολιτικός και ο μάνατζερ διαπραγματεύονται το σημείο ισορροπίας τους μέσω της δωροδοκίας.

ΠΡΟΤΑΣΗ 2^H

- **Υπό τον πολιτικό έλεγχο του L ,** η προκύπτουσα εξισορροπητική δωροδοκία αυξάνεται όσο μεγαλύτερο είναι το α , δηλαδή όσο πιο ιδιωτικοποιημένη είναι μια επιχείρηση. Το παραπάνω συμπέρασμα είναι άμεσα παρατηρήσιμο από την σχέση :

* $b = 0,5 \{ [\underline{a\pi} + T - wL] - [B(L) - C(T) - B(Ld) + C(Td)] \}$, η οποία εξηγεί το επίπεδο δωροδοκίας όπου ο πολιτικός και ο μάνατζερ είναι ευχαριστημένοι.

- Υπό τον έλεγχο του μάνατζερ επί του L, η προκύπτουσα εξισορροπητική δωροδοκία είναι αδιάφορη του α. Το παραπάνω συμπέρασμα είναι άμεσα παρατηρήσιμο από την σχέση :

* $b = 0,5 \{ [T - wL] - [B(L) - C(T)] \}$, η οποία εξηγεί το επίπεδο δωροδοκίας με το οποίο ο πολιτικός και ο μάνατζερ είναι ευχαριστημένοι όταν τον έλεγχο του L τον έχει ο μάνατζερ.

* Και οι δύο σχέσεις έχουν συναντηθεί σε προηγούμενο σημείο της παρουσίασης του άρθρου.

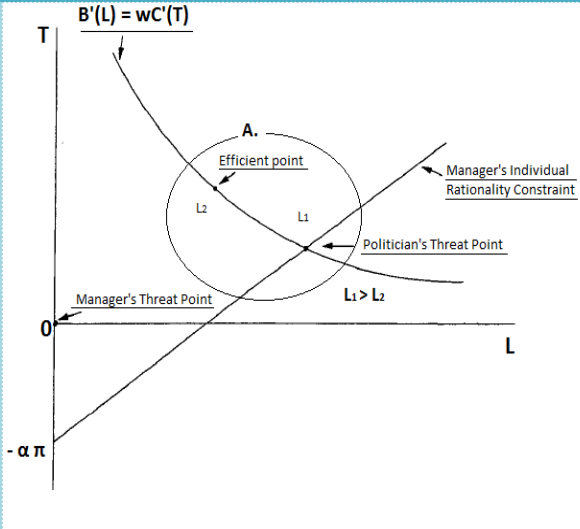
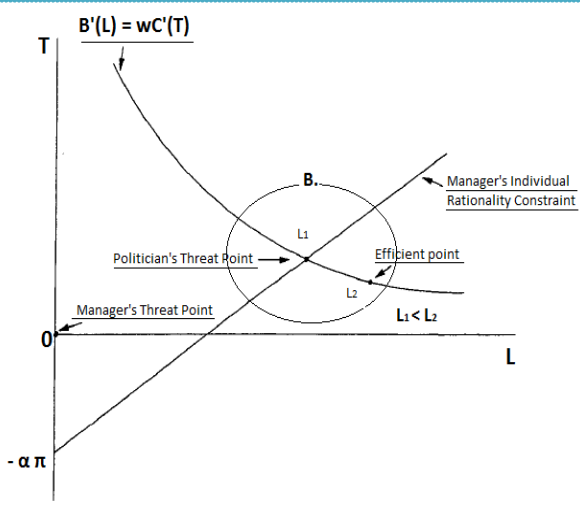
Στην πραγματικότητα η διαφθορά είναι παράνομη και η απολαβή δωροδοκιών είναι κοστοβόρα και επικίνδυνη για ένα πολιτικό πρόσωπο, ενώ είναι αυτονόητο ότι η καταβολή της από έναν μάνατζερ σε έναν πολιτικό δεν μπορεί να αποτελέσει μέρος της επιχειρηματολογίας του πρώτου σε ένα δικαστήριο προκειμένου να σταματήσει ο δεύτερος να αιτείται την αύξηση του L. Οπότε μια προσέγγιση του μοντέλου χωρίς την ύπαρξη δυνατότητας δωροδοκίας ίσως είναι πιο ρεαλιστική.

Υπό τις παραπάνω συνθήκες και **θεωρώντας ότι ο έλεγχος του L ανήκει στον πολιτικό**, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι οι δύο πλευρές δεν μπορούν να παζαρεύσουν και να καταλήξουν σε έναν καλύτερο συνδυασμό L & T δεδομένου ότι απουσιάζει το μέσο της δωροδοκίας.

ΠΡΟΤΑΣΗ 3^Η

Για την απλούστερη κατανόηση του, η επόμενη πρόταση παρατίθεται με την μορφή πίνακα, ενώ στην σύλληψη του βοηθάει το μορφοποιημένο στις δύο εκδοχές ΣΧΗΜΑ 1 που εσωκλείεται στον ίδιο πίνακα.

<u>Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ “L” ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ</u>		
Ισορροπία χωρίς δωροδοκίες όπου $L = L_1$	Ισορροπία με δωροδοκίες όπου $L = L_2$	τότε υπό συνθήκες διαφοράς...
A.	Όταν, $L_1 > L_2 \rightarrow$	...ο μάνατζερ θα δωροδοκούσε τον πολιτικό
B.	Όταν, $L_1 < L_2 \rightarrow$	...ο πολιτικός θα δωροδοκούσε τον μάνατζερ

A. Ο πολιτικός ελέγχει το L αλλά δεν μπορεί να δεχτεί δωροδοκία $\rightarrow$ Τα επιπλέον οφέλη του πηγάζουν πλέον με δυσκολία και αναποτελεσματικά αυξάνοντας το L_1 και μειώνοντας περαιτέρω τις επιδοτήσεις $T \rightarrow$ Αν οι δωροδοκίες επιτρέπονταν ο πολιτικός θα αποκόμιζε κέρδη με πιο αποτελεσματικό τρόπο καθώς δωροδοκούμενος από τον

μάντζερ θα μπορούσε πλέον να χαμηλώσει το L και να αυξήσει το T . {έχουμε $B'(L) < w$ & $C'(T) < 1$ }.

B. Ο πολιτικός ελέγχει το L αλλά δεν μπορεί να δεχτεί δωροδοκία $\rightarrow$ Αφού $L_2 > L_1$, ο πολιτικός ενδιαφέρεται περισσότερο για το $L \rightarrow$ Ο πολιτικός προκειμένου να πετύχει το L_1 πρέπει να παρέχει στην επιχείρηση ένα ακριβό $T \rightarrow$ Αν οι δωροδοκίες επιτρέπονταν ο πολιτικός θα δωροδοκούσε τον μάντζερ προκειμένου να αυξηθεί το L και να μειωθεί το $T \rightarrow$ Είναι φθηνότερο για τον πολιτικό να πληρώσει μετρητά παρά να αυξήσει τις επιδοτήσεις, παρά το γεγονός ότι αυτός ελέγχει το L {έχουμε $B'(L) > w$ & $C'(T) > 1$ }.

ΠΡΟΤΑΣΗ 4^H

Υπό τον πολιτικό έλεγχο του L , σε μια ισορροπία χωρίς δωροδοκίες, η αύξηση του α οδηγεί σε αύξηση του L και μείωση του T .

$$[\uparrow \alpha \rightarrow \uparrow L \ \& \ \downarrow T]$$

Η ισχύ της παραπάνω πρότασης αποδεικνύεται εύκολα παρατηρώντας στο ΣΧΗΜΑ 1 την καμπύλη '*manager's individual rationality constraint*'. Αυξάνοντας την **μεταβλητή α** , η καμπύλη θα μετατοπιστεί προς τα κάτω εκεί που όπου ένα νέο '*political threat point*' θα δημιουργηθεί, **με υψηλότερο L και χαμηλότερο T** . Ουσιαστικά ενώ στον δημόσιο τομέα όταν απαγορεύονται οι δωροδοκίες η υπερβάλλουσα εργασία εξαγοράζεται με πολιτικά κοστοβόρες επιδοτήσεις, σε μια regulated επιχείρηση αναγκάζεται ο ίδιος ο μέτοχος-ιδιώτης να πληρώσει για την αναποτελεσματικότητα.

ΠΡΟΣΟΧΗ : Αν συνδυαστούν οι προτάσεις 2 & 4 τότε καταλαβαίνουμε ότι είτε σε περίπτωση ανυπαρξίας διαφθοράς είτε όχι, μια regulated επιχείρηση, δηλαδή μια κατεχοχόν ιδιωτική επιχείρηση της οποίας οι κανόνες λειτουργίας ρυθμίζονται από την κυβερνητική πολιτική, αντιμετωπίζει εντονότερα τα προβλήματα διαφθοράς καθώς οι πολιτικοί

ελέγχοντας το L αποσπούν ευκολότερα οφέλη μέσω δωροδοκιών ή αυξημένου πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού.

- *Αρα είναι σημαντικό για μια κυβέρνηση που επιθυμεί να κατέχει ρυθμιστικό ρόλο στην λειτουργία μιας επιχείρησης και παράλληλα θέλει να την προστατέψει από κακόβουλο πολιτικό παρεμβατισμό, να μην την οδηγεί στην ιδιωτικοποίηση.*
- *Αν ο σκοπός είναι η αναδόμηση των δημοσίων επιχειρήσεων και η σταδιακή ιδιωτικοποίηση, τότε αυτό πρέπει να συνοδευτεί από παράλληλη μεταβίβαση των δικαιωμάτων ελέγχου επί του L από τους πολιτικούς στους μάνατζερ.*

Στην περίπτωση τώρα όπου ο έλεγχος επί του L ανήκει στον μάνατζερ σε ένα περιβάλλον που δεν επιτρέπονται οι δωροδοκίες, η συλλογιστική είναι αντίστοιχη με αυτή της 3^{ης} πρότασης.

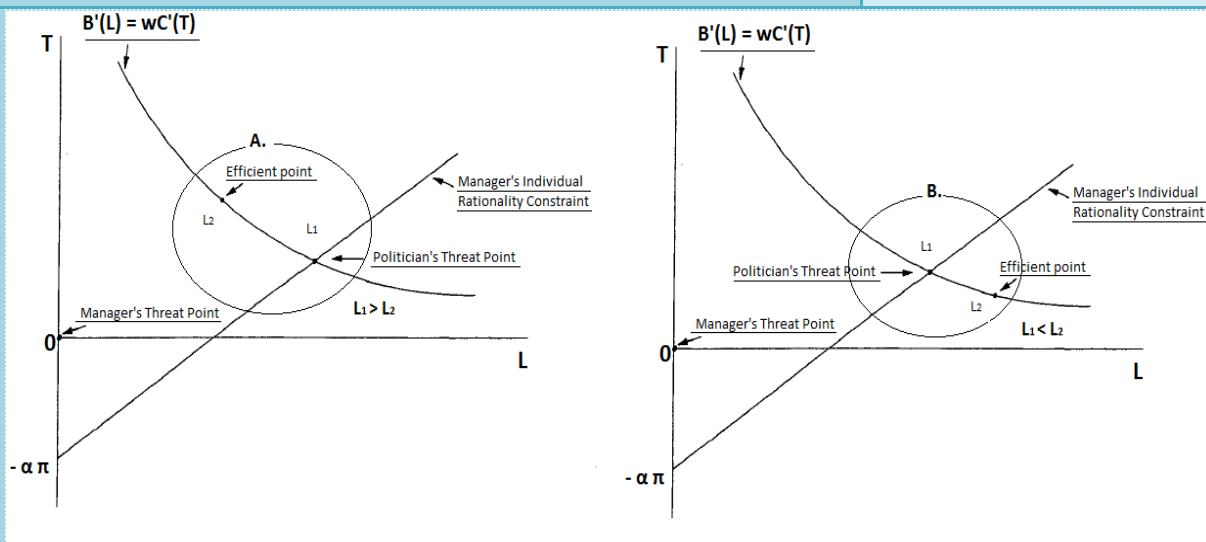
ΠΡΟΤΑΣΗ 5^η

- A. Έστω ότι η ισορροπία σε ένα σύστημα άνευ δωροδοκιών βρίσκεται στο σημείο L_2 , δηλαδή σε ένα σημείο όπου το L είναι μικρότερο και το T μεγαλύτερο συγκριτικά με τα αντίστοιχα στην ισορροπία ενός συστήματος όπου επιτρέπεται η διαφθορά. Οπότε στο σημείο αυτό ισχύει $B'(L) > w$ & $C'(T) > 1$. Αν ο πολιτικός μπορούσε να δωροδοκήσει τον μάνατζερ τότε θα το έκανε προκειμένου να αυξήσει το L και να μειώσει το T .
- B. Έστω ότι η ισορροπία σε ένα σύστημα άνευ δωροδοκιών βρίσκεται στο σημείο L_2 , δηλαδή σε ένα σημείο όπου το L είναι μεγαλύτερο και το T μικρότερο συγκριτικά με τα αντίστοιχα στην ισορροπία ενός συστήματος όπου επιτρέπεται η διαφθορά. Οπότε στο σημείο αυτό

ισχύει $B'(L) > w$ & $C'(T) > 1$. Αν ο μάνατζερ μπορούσε να δωροδοκήσει τον πολιτικό θα το έκανε προκειμένου να αντλήσει τα επιθυμητά κεφάλαια από τις επιδοτήσεις με έναν πιο αποτελεσματικό τρόπο σε σχέση με το L που ήδη θεωρείται πολύ μεγάλο, άρα και αναποτελεσματικό.

Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ "L" ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟΝ ΜΑΝΑΤΖΕΡ

Ισορροπία χωρίς δωροδοκίες όπου $L = L_1$	Ισορροπία με δωροδοκίες όπου $L = L_2$	τότε υπό συνθήκες διαφοράς...
A.	Όταν, $L_1 > L_2 \rightarrow$	...ο πολιτικός θα δωροδοκούσε τον μάνατζερ
B.	Όταν, $L_1 < L_2 \rightarrow$	...ο μάνατζερ θα δωροδοκούσε τον πολιτικό

Στο σημείο αυτό θα εξεταστεί τι συμβαίνει **όταν μεταβάλλεται το α** . Η απάντηση στο ερώτημα αυτό δίνεται με βάση την λογική και τα αποτελέσματα του Nash bargaining για τα συγκεκριμένα δεδομένα. Ο μάνατζερ όταν έχει τον έλεγχο του L, είτε συμφωνεί με τον πολιτικό είτε όχι θα λάβει στο τέλος **απ.**

ΠΡΟΤΑΣΗ 6^H

Όταν η μεταβλητή α μεταβάλλεται, δηλαδή όταν το ποσοστό ιδιοκτησίας του μάνατζερ επί της επιχείρησης αλλάζει, ενώ έχει ήδη τον έλεγχο του L σε ένα σύστημα που δεν ευνοεί τις δωροδοκίες, τότε η κατανομή των L & T μένει ανεπηρέαστη.

ΠΡΟΤΑΣΗ 7^H

α = σταθερό & Δεν επιτρέπονται δωροδοκίες	Έλεγχος του L από τον μάνατζερ	Έλεγχος του L από τον πολιτικό
	$L_{eq^*} < L_{eq^*}$	
	$T_{eq^*} > T_{eq^*}$	

* Σημεία ισορροπίας

Όταν οι μάνατζερ αποκτούν τον έλεγχο του L, σε συνθήκες που δεν ευνοούν την διαφθορά, εν μέρει προχωρούν σε αναδομήσεις ενώ παράλληλα μπορούν να απορροφήσουν μεγαλύτερα κονδύλια επιδοτήσεων. Το γεγονός αυτό συνιστά ότι όταν το φαινόμενο του

corporatization (ο εκσυγχρονισμός της επιχείρησης σε μια αυτοτελή, οργανωμένη επιχειρηματική μονάδα στα πρότυπα που θέτει το σύγχρονο μανάτζμεντ μεταβιβάζοντας τον έλεγχο στους μανάτζερ) αποτελεί ένα σημαντικό βήμα στην αναδιάρθρωση μιας επιχείρησης.

ΠΡΟΤΑΣΗ 8^Η

A. Η δωροδοκία από τον πολιτικό στον μανάτζερ αυξάνει το L & μειώνει το T

B. Η δωροδοκία από τον μανάτζερ στον πολιτικό αυξάνει το T & μειώνει το L

Το παραπάνω εξάγεται ως αποτέλεσμα των συμπερασμάτων 3 & 5. Ο πολιτικός θα δωροδοκήσει τον μανάτζερ σε δύο περιπτώσεις, όταν τον έλεγχο τον κατέχει ο μανάτζερ και όταν τον κατέχει ο ίδιος ο πολιτικός. Και στις δύο περιπτώσεις αυξάνεται το L και μειώνεται το T. Αντίστοιχα ο μανάτζερ θα δωροδοκήσει τον πολιτικό πάλι σε δύο περιπτώσεις, όταν τον έλεγχο τον κατέχει ο ίδιος μανάτζερ και όταν τον κατέχει ο πολιτικός. Και στις δύο περιπτώσεις αυξάνεται το T και μειώνεται το L. **Η πιο συνηθισμένη έκφραση διαφθοράς είναι η δωροδοκία που προέρχεται από τον μανάτζερ και κατευθύνεται στον πολιτικό.**

Οι λόγοι που δεν παρατηρείται συχνά το φαινόμενο δωροδοκίας από τους πολιτικούς στους μανάτζερ είναι κυρίως οι εξής :

- Συνήθως δεν έχουν διαθέσιμη άμεση ρευστότητα σε μετρητά.
- Έχουν την δύναμη να προσφέρουν εναλλακτικά ανταλλάγματα όπως πχ κρατικές συμφωνίες.
- Επιλέγουν να αντλούν ωφέλειες και κέρδη από δημόσιες επιχειρήσεις που ήδη ελέγχουν και σχετικά πιο φτηνά.

Ουσιαστικά, κατόπιν των παραπάνω, η διαφθορά όπως απαντάται στο υπόδειγμα αφορά τις ανεπίσημες χρηματικές ροές από τους μάνατζερ που εκπροσωπούν τα ιδιωτικά κεφάλαια προς κυβερνητικά στελέχη με σκοπό την ανακατανομή των L & T ώστε και οι δύο πλευρές να αποκτήσουν ωφέλειες.

Στο μοντέλο αυτό φαίνεται ότι τελικά η διαφθορά προωθεί την αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων. Το ως άνω σχόλιο έχει μια λογική βάση όταν αναλογιστούμε ποιος είναι ο σκοπός αυτής της διαπραγμάτευσης που ενέχει την δωροδοκία. Όπως προείπαμε, σκοπός είναι η μείωση του L και η αύξηση του T . Οπότε από αυτήν την οπτική γωνία η διαφθορά ευνοεί την αύξηση της αποτελεσματικότητας. Ο λόγος που παρατηρείται αυτό είναι ότι το υπό μελέτη μοντέλο παρέχει στον ιδιώτη – μάνατζερ την δυνατότητα να «αγοράσει» μια διέξοδο διαφυγής από την αναποτελεσματικότητα που παρέχουν ως λύση οι πολιτικοί αξιωματούχοι. Η διαφθορά δηλαδή έχει την δύναμη να αποφεύγει τις επιβλαβείς συνέπειες του πολιτικού ελέγχου και των ρυθμιστικών μέτρων που προωθεί. *Οπότε το μοντέλο αυτό στηρίζει μια επιχειρηματολογία ανταπαντώντας σε αυτούς που από την εμπειρική παρατήρηση υποστηρίζουν ότι η διαφθορά κάνει κακό στην ανάπτυξη, πως τελικά δεν είναι η ίδια η διαφθορά η επιζήμια πηγή του κακού, αλλά η παρεμβατική και ρυθμιστική φύση της πολιτικής εξουσίας που οδηγεί στην ύφεση.*

Όταν οι δωροδοκίες επιτρέπονται, και το $B(L)$, δηλαδή το πολιτικό κέρδος σε μονάδες χρήματος για κάθε προστιθέμενη περιττή μονάδα προσωπικού τείνει στο μηδέν, αυτό σημαίνει ότι και το L τείνει στο μηδέν. Ο μάνατζερ απορροφά την επιδότηση T και ένα μέρος της το επιστρέφει στον πολιτικό. Αυτό που μόλις περιγράφηκε είναι οι συνθήκες μιας δικτατορίας, όπου ο δικτάτορας δεν έχει να ανταγωνιστεί κανέναν άλλον πολιτικό. *Όσο αυξάνεται το $B(L)$ θα αυξάνεται και το L , ενώ το T θα παραμένει στάσιμο.* Οπότε, το $B(L)$ εκτός των άλλων αποτελεί και ένα μέσο μέτρησης του ανταγωνισμού ανάμεσα σε πολιτικούς που υπόσχονται προστασία των εργαζομένων, νομοσχέδια και λοιπά ευνοϊκά

για την εκλογική τους βάση μέτρα. **Όσο μεγαλύτερο το $B(L)$, τόσο οξύτερος ο πολιτικός ανταγωνισμός.**

Όταν οι δωροδοκίες δεν επιτρέπονται, η αύξηση του $B(L)$ κάνει τον πολιτικό πρόθυμο να υποστεί μεγαλύτερα κόστη για να προσφέρει μεγαλύτερο L . Όταν τα δικαιώματα ελέγχου ανήκουν σε αυτόν αυξάνει το T προκειμένου να αποκτήσει μεγαλύτερο L . Αντίστοιχα όταν ο μάνατζερ έχει τον έλεγχο επί του L , διατίθεται να προσλάβει περισσότερο πλεονάζων προσωπικό προκειμένου να αποκτήσει πρόσβαση σε αυξημένες επιδοτήσεις. Τα παραπάνω οδηγούν στην παρακάτω πρόταση.

ΠΡΟΤΑΣΗ 9^η

Με διαφθορά → Η αύξηση του $B(L)$ αυξάνει το L & διατηρεί το T σταθερό

Χωρίς διαφθορά → Η αύξηση του $B(L)$ αυξάνει τόσο το L όσο και το T

Έμμεσα από τα παραπάνω μπορεί να παρατηρηθεί ότι ο αυξημένος πολιτικός ανταγωνισμός δυνητικά μειώνει την αποτελεσματικότητα δεδομένου ότι αυξάνει την ανάγκη των πολιτικών να υποκινήσουν την ανακατανομή των L & T προκαλώντας στρεβλώσεις και ανωμαλίες στην αγορά. Έτσι αν εξαιρέσουμε τον ανταγωνισμό μεταξύ των πολιτικών που υπόσχονται χαμηλότερους φόρους ή μικρότερο κρατικό παρεμβατισμό και που αποτελούν δεσμεύσεις οι οποίες ουσιαστικά αυξάνουν τις προοπτικές αποτελεσματικότητας και ανάπτυξης, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι *η όξυνση του πολιτικού ανταγωνισμού που βασίζεται σε ψηφοθηρικές υποσχέσεις είναι επιβλαβής για την οικονομία και την ανάπτυξη ενός κράτους.*

ΠΡΟΤΑΣΗ 10^H

Με διαφθορά → Η αύξηση του C(T) μειώνει το T & το b και διατηρεί το L σταθερό

Χωρίς διαφθορά → Η αύξηση του C(T) μειώνει το L και το T

Κάθε μεταβίβαση του **T**, όπως έχει εξηγηθεί και νωρίτερα περιέχει ένα πολιτικό κόστος $C(T)$, ως αποτέλεσμα πιθανών αντιδράσεων της κυβέρνησης, αντιπολίτευσης ή των φορολογούμενων πολιτών. Όταν υφίσταται λοιπόν η διαφθορά και το πολιτικό κόστος αυξάνεται, είναι λογικό οι επιδοτήσεις να μειωθούν, όπως μέχρι και ενός βαθμού μείωση θα υποστούν και οι δωροδοκίες (b). Το μοντέλο ουσιαστικά θα απλοποιηθεί και η διαπραγμάτευση μεταξύ πολιτικού και μάντζερ θα αφορά την πρόσληψη υπερβάλλοντος προσωπικού από την λήψη δωροδοκιών για να την αντισταθμίσει.

Όταν οι δωροδοκίες απουσιάζουν τόσο οι επιδοτήσεις όσο και η πλεονάζουσα απασχόληση θα μειωθούν. Αυτό σημαίνει ότι η σκλήρυνση της κυβερνητικής στάσης απέναντι στην παροχή υποστήριξης με διάφορα μέσα προς μια προβληματική ή μη επιχείρηση (**hard budget constraint**) είναι αποτελεσματική και οδηγεί σε αναδιαρθρώσεις μόνο όταν εξαλειφτεί η διαφθορά.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, αν επιθυμούσαμε να εκφράσουμε με συμβολισμούς το **κοινωνικό κόστος** από την *υπερβάλλουσα εργασιακή απασχόληση* και την *φορολογική 'στρέβλωση'* που θα εκδηλωθεί προκειμένου να αντληθούν οι επιδοτήσεις και να προσληφθούν οι περιττές μονάδες εργασίες, θα το εκφράζαμε μέσα από μια **σχέση κοινωνικού κόστους** : $-\mu L - \sigma T$, όπου μ και σ τα κόστη της αυξημένης απασχόλησης και φορολογικής επιβάρυνσης αντίστοιχα.

Οπότε αν υποθέσουμε ότι το κοινωνικό κόστος σ είναι υψηλότερο σε σχέση με το μ , τότε θα ήταν προφανώς λάθος επιλογή να αυξήσουμε το T και να μειώσουμε το L . Άρα παραχωρώντας στους μάνατζερ τον έλεγχο επί του L , ή επιτρέποντας τους να δωροδοκήσουν, θα προσπαθήσουν να αυξήσουν τις επιδοτήσεις που θα καρπώνονται και να μειώσουν το υπερβάλλον προσωπικό, κάτι όμως που είναι αναποτελεσματικό για το κοινωνικό σύνολο. Αντίθετα, αν υποθέσουμε ότι το κοινωνικό κόστος σ είναι χαμηλότερο σε σχέση με το μ , παραχωρώντας στους μάνατζερ τον έλεγχο επί του L , ή επιτρέποντας τους να δωροδοκήσουν, θεωρείται ότι είναι μια σωστή στρατηγική που μειώνει το συνολικό κοινωνικό κόστος. Δηλαδή το φαινόμενο του **commercialization ακόμα και όταν υφίσταται διαφθορά** (το L ανήκει στους μάνατζερ και το a στον δημόσιο τομέα) είναι ευεργετικό όχι μόνο για την αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων όπως προαναφέρθηκε αλλά και για την κοινωνία.

Μέχρι αυτό το σημείο η παρατήρηση και η ανάλυση του μοντέλου πραγματοποιήθηκαν υπό την υπόθεση ότι οι επιδοτήσεις μπορεί να είναι απεριόριστες. Αυτό όμως δεν είναι ρεαλιστικό, πόσο μάλλον για επιχειρήσεις οι οποίες είναι ήδη κερδοφόρες. Αν οι επιχειρήσεις αυτές είχαν πρόσβαση σε επιδοτήσεις το αποτέλεσμα θα ήταν ο αδικαιολόγητος πλουτισμός των μετόχων τους και η δημιουργία πολιτικών σκανδάλων. Για το λόγο αυτό προτείνεται ένα ad hoc περιορισμός που εκφράζεται από την σχέση : $\underline{t} > 0$, αν και μόνο αν, $\underline{aT} + T - wL < K$, όπου K μια σταθερά.

Με απλά λόγια και χωρίς να δώσουμε ιδιαίτερο βάρος στην παραπάνω σχέση αυτό που εκφράζεται είναι το εξής : Αν τα κέρδη της επιχείρησης συνυπολογιζόμενων των καθαρών ροών από τις επιδοτήσεις, μειωμένα κατά το κόστος της υπερβάλλουσας εργασίας, είναι συνολικά μικρότερης αξίας από το K , το οποίο θεωρείται γενικά ως το μέγιστο αποδεκτό ποσό που ένας οργανισμός μπορεί να απολάβει από κέρδη λειτουργίας και τυχόν επιδοτήσεις, τότε μόνο μπορεί να τύχει επιδότησης.

ΠΡΟΤΑΣΗ 11^H

Όταν τον έλεγχο επί του L τον ασκεί ο μάνατζερ, δεν επιτρέπονται οι δωροδοκίες και ισχύει ο περιορισμός ($\alpha\pi > K$), τότε επιλέγει $L = T = 0$, καθώς οι επιλογές ισορροπίας που του διατίθενται δεν είναι συμφέρουσες σε σχέση με το threat point, που γι' αυτόν είναι το σημείο $L = T = 0$.

Υπό συνθήκες ισχύος του νεοεισαχθέντος στον μοντέλο περιορισμό, με τους μάνατζερ να ελέγχουν το L, την επιχείρηση να είναι ιδιωτικοποιημένη ($\alpha \rightarrow 1$) και τα κέρδη να είναι σημαντικά, ο μόνος λόγος για να εκμεταλλευτούν την διαφθορά είναι να λάβουν οι ίδιοι οι μάνατζερ δωροδοκία από τους πολιτικούς προκειμένου για να διατηρήσουν το L θετικό. Πέρα όμως από το γεγονός ότι κάτι τέτοιο είναι εξαιρετικά σπάνιο να συμβεί, καθώς όπως έχει εξηγηθεί προηγουμένως οι πολιτικοί αποφεύγουν να δωροδοκούν, ακόμα και οι ίδιοι οι μάνατζερ και οι μέτοχοι μιας σημαντικά κερδοφόρας επιχείρησης είναι λογικό να προτιμήσουν να λάβουν τα κέρδη τους παρά να διαθέσουν μέρος τους στην πρόσληψη υπερβάλλοντος προσωπικού και μάλιστα με αντάλλαγμα τις συγκριτικά μικρού ύψους δωροδοκίες των πολιτικών. Έτσι μια επιχείρηση με υψηλό βαθμό ιδιωτικοποίησης και υψηλά κέρδη, κάτω από τις συνθήκες περιορισμένων επιδοτήσεων έχει την ευκαιρία να προχωρήσει σε αναδιαρθρώσεις. Η παραπάνω παράγραφος αποτελεί την επεξήγηση και τις προεκτάσεις της πρότασης που ακολουθεί.

ΠΡΟΤΑΣΗ 12^H

Αν,	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ο έλεγχος του L</u> ανήκει στους μάνατζερ 	Τότε όσο τείνει το $\alpha \rightarrow 1$, τόσο χαμηλότερο είναι το L και το T πλησιάζει το 0
	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Υφίσταται διαφθορά</u> 	
	<ul style="list-style-type: none"> • <u>$\alpha\pi > K$</u> (περιορισμός επιδοτήσεων) 	
	<ul style="list-style-type: none"> • <u>υψηλή κερδοφορία</u> ($\alpha\pi$) 	

Όταν όμως πρόκειται για μη κερδοφόρες επιχειρήσεις, ο υψηλός βαθμός ιδιωτικοποίησης μιας εταιρείας δεν ενθαρρύνει την αναδιάρθρωση της επιχείρησης. Δηλαδή αδυνατούν να προχωρήσουν σε απολύσεις ή να αλλάξουν γραμμές παραγωγής, κτλ. Ακόμα και με υψηλό επίπεδο ελέγχου του L από τους μάνατζερ οι επιχειρήσεις αυτές παγιδεύονται σε μια κατάσταση συνεχής λήψης επιδοτήσεων και αδυναμίας διαρθρωτικών αλλαγών.

ΠΡΟΤΑΣΗ 13^H

Οι πολιτικοί προτιμούν πάντα να έχουν οι ίδιοι τον έλεγχο του L παρά να τον κατέχουν οι μάνατζερ.

Η παραπάνω πρόταση είναι απλή στην σύλληψη της και λογική διότι όταν ισχύει ο πολιτικός έχει ισχυρότερη διαπραγματευτική δύναμη

αποκομίζοντας πολιτικά οφέλη και δωροδοκίες. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα που αποδεικνύει την ισχύ του είναι η παρατήρηση μιας ζημιογόνου δημόσιας επιχείρησης (ο έλεγχος του L ανήκει στον πολιτικό και το $\alpha \rightarrow 0$). Ο πολιτικός όχι μόνο δεν θα προβεί σε απολύσεις αλλά ίσως προσλάβει και άλλο υπερβάλλον προσωπικό προκειμένου να αποσπάσει ψήφους.

Όταν το $B(L)$ είναι αυξημένο τότε ο πολιτικός έχει και το κίνητρο να διατηρήσει μια επιχείρηση στη ζωή μέσω της **κρατικοποίησης**. Παραδείγματα που επαληθεύουν το παραπάνω είναι αρκετά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Και οι πολιτικοί αλλά και το κράτος προτιμούν την κρατικοποίηση ιδιωτικά ελεγχόμενων ζημιογόνων επιχειρήσεων διότι με αυτόν τον τρόπο μπορούν να καταφέρουν μεγαλύτερο L και μικρότερο T, το τελευταίο εκ των οποίων απασχολεί σημαντικά τον κρατικό προϋπολογισμό.

Αντίθετα με την άποψη των κλασικών μοντέλων ότι οι πολιτικοί επιθυμούν τον έλεγχο επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες κοινής ωφέλειας (τηλεφωνία, σιδηρόδρομοι, ενέργεια, κτλ) για σκοπούς και μόνο που προάγουν το κοινωνικό συμφέρον, το υπό εξέταση μοντέλο θεωρεί ότι οι λόγοι είναι καθαρά εγωιστικοί και εξυπηρετούν τα πολιτικά συμφέροντα. Μια τέτοια επιχείρηση που τείνει να χαρακτηριστεί μονοπωλιακή συνήθως είναι μεγάλου μεγέθους και άρα οι προοπτικές για απορρόφηση ακόμα μεγαλύτερου $B(L)$ για τον πολιτικό είναι σημαντικές μέσω της εργασιακής αποκατάστασης πολιτικών φίλων. Εξάλλου τέτοιοι οργανισμοί συνήθως έχουν ανάγκη αναδιάρθρωσης οπότε παρέχουν στους πολιτικούς τα κίνητρα να αποκτήσουν έλεγχο του L ή του α προκειμένου να αποσπών τόσο πολιτικά οφέλη όσο και να διαβεβαιώνουν ότι οι οργανισμοί αυτοί εξακολουθούν να εξυπηρετούν τους πολιτικούς τους σκοπούς.

ΠΡΟΤΑΣΗ 14^H

Αν ισχύουν	ο περιορισμός επιδοτήσεων &	<u>τότε ο πολιτικός προτιμά ο μάνατζερ να έχει χαμηλό μερίδιο ιδιοκτησίας στην επιχείρηση</u>
	ο έλεγχος του L ανήκει στον μάνατζερ,	

Το παραπάνω αποτελεί προέκταση της 12^{ης} πρότασης. Όσο μεγαλύτερο το α , τόσο περισσότερο περιορίζεται και το όριο επιδοτήσεων, οπότε είναι πιθανό ο μάνατζερ να προτιμήσει την αναδιάρθρωση παρά την μειωμένη επιδότηση παραμένοντας αναποτελεσματικός.

ΠΡΟΤΑΣΗ 15^H

<ul style="list-style-type: none"> • Ανεξάρτητα της ύπαρξης διαφθοράς, και όταν 	<u>τότε ο πολιτικός προτιμά ο μάνατζερ να έχει υψηλό μερίδιο ιδιοκτησίας στην επιχείρηση</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Ο πολιτικός ελέγχει το L, 	

Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι ότι αυξημένο α σημαίνει και αυξημένο **απ**, άρα ο πολιτικός έχει την δυνατότητα να αποσπάσει μεγαλύτερο μερίδιο από τα κέρδη των ιδιοκτητών της επιχείρησης. Έτσι, όταν η διαφθορά είναι υπαρκτή σε μια χώρα, οι πολιτικοί κερδίζουν κυρίως μέσω των δωροδοκιών, ενώ όταν η διαφθορά δεν υπάρχει καταφέρνουν να ωφεληθούν μέσω της αύξησης του L. **Άρα ένας πολιτικός που**

ελέγχει το L μιας επιχείρησης δεν έχει ουσιαστικά κανένα όφελος αν η επιχείρηση είναι δημόσια.

Μετά από τα παραπάνω δημιουργείται το εξής ερώτημα : *Γιατί σε πολλές χώρες έχει παρατηρηθεί ότι αρκετές επιχειρήσεις ενώ ο έλεγχος τους ήταν υπό την πολιτική ιδιοκτησία να μετατρέπονται σε πλήρως ιδιωτικοποιημένες;* Η απάντηση σε αυτό προϋποθέτει μια περισσότερο ενεργή συμμετοχή της κυβέρνησης και των φορολογουμένων. Αυτό σημαίνει ότι *υπάρχει μια ομάδα πολιτικών που αποκομίζει περισσότερα οφέλη από την μείωση της φορολογίας παρά από τις δωροδοκίες.* Όταν λοιπόν ότι το $B(L)$ για τους πολιτικούς αυτούς είναι μικρό και το $C(T)$ θεωρείται μεγάλο, η κατάσταση αυτή ωθεί τους κυβερνώντες να προβούν σε ενέργειες που μειώνουν το L , καθώς πιθανότατα το υφιστάμενο αυξημένο L δεν αποτελεί το εκλογικό τους σώμα, και παράλληλα να μειώσουν τις επιδοτήσεις ανακουφίζοντας τους φορολογούμενους από τους οποίους αντλούνται τα κεφάλαια επιδοτήσεων και πιθανότατα αποτελούν τους ψηφοφόρους τους. Έτσι λοιπόν αν επικρατήσει η θέση των πολιτικών αυτών που συνήθως ανήκουν σε συντηρητικές παρά σοσιαλιστικές κυβερνήσεις, *τάσσονται υπέρ των φορολογουμένων και οδηγούν πολλές κρατικοδίαιτες και υπερπλήρεις από άποψη προσωπικού επιχειρήσεις στην ιδιωτικοποίηση.*

Ένα πρόσθετο κίνητρο για την μετατροπή αντίστοιχων επιχειρήσεων σε ιδιωτικές προκύπτει όταν οι πολιτικοί μιας νέας συνήθως κυβέρνησης αδυνατούν να συμβιβάσουν τις αποφάσεις αυτών των επιχειρήσεων με τους εκάστοτε πολιτικούς στόχους. Αν όμως οι αποφάσεις των εταιρειών δύνανται να μεταβληθούν και να προσαρμοστούν στην πολιτική γραμμή τότε η κυβέρνηση προτιμά να τις διατηρεί δημόσιες. *Ουσιαστικά όσο πιο ανεξάρτητη είναι μια δημόσια επιχείρηση, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα μακροπρόθεσμα να ιδιωτικοποιηθεί.*

2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ

Η αλληλεπίδραση των πολιτικών με τους μάνατζερ, δηλαδή με τις επιχειρήσεις είναι πιο ευρεία και χρήζει μεγαλύτερης ανάλυσης. Οι Andrei Schleifer και Robert Vishny εξέτασαν την παραπάνω σχέση από μια ωφελιμιστική και καιροσκοπική σκοπιά των δύο πλευρών δίνοντας προτεραιότητα στην εξυπηρέτηση προσωπικών στόχων και δευτερευόντως στην κοινωνική ωφέλεια. Εξάλλου πρόκειται απλά για ένα θεωρητικό μοντέλο που βασίζεται σε κάποιες υποθέσεις και χρησιμοποιεί συγκεκριμένες και άρα περιορισμένες μεταβλητές. Δεν είναι εύκολη υπόθεση να συμπεριληφθούν σε ένα μοντέλο και άλλα κίνητρα που οδηγούν στην αλληλεπίδραση των δύο πλευρών. Πόσο μάλλον όταν θα έπρεπε να εξεταστούν και άλλες εξωτερικές δυνάμεις που την επηρεάζουν όπως η κανονιστική παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αν πρόκειται για μια χώρα που ανήκει σε αυτήν όπως η Ελλάδα, οι περίοδοι ύφεσης και λιτότητας, όπως η υφιστάμενη περίοδος που διανύουμε, ή παγκόσμιας εμβέλειας και επίδρασης γεγονότων που προφανώς θα μπορούσαν να μεταβάλλουν τους όρους, την συμπεριφορά και το εύρος της αλληλεπίδρασης.

2.1 ΑΣΘΕΝΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ (SBC)

Μετά από τα παραπάνω κρίνεται σκόπιμο να γνωρίσουμε το περιβάλλον μέσα στο οποίο η παραπάνω σχέση εξελίσσεται και λειτουργεί χρησιμοποιώντας την θεωρία του Εισοδηματικού Περιορισμού (Budget Constraint) όπως αναπτύχθηκε και εμπλουτίστηκε (2003, *J. Kornai, E. Maskin, G. Roland*). Παρακάτω ακολουθεί λοιπόν η παρουσίαση μιας διαφορετικής μελέτης της σχέσης των πολιτικών με άλλους οργανισμούς.

Εξ' ορισμού μια επιχείρηση είναι βιώσιμη όταν είναι σε θέση να καλύψει τα έξοδα λειτουργίας της και τις υποχρεώσεις της. Το οριακό σημείο αυτό μετά το πέρας του οποίου η επιχείρηση γίνεται ελλειμματική και αδυνατεί να ανταπεξέλθει στα χρέη της χωρίς εξωτερική βοήθεια από άλλους οργανισμούς ονομάζεται εισοδηματικός περιορισμός (budget constraint BC). Έτσι η επιχείρηση που δεν μπορεί να λάβει βοήθεια από το εξωτερικό της περιβάλλον αντιμετωπίζει το λεγόμενο Αυστηρό Εισοδηματικό Περιορισμό (*Hard Budget Constraint, HBC*), ενώ αντιθέτως όταν υποστηρίζεται από το περιβάλλον της παρατηρείται το φαινόμενο του Ασθενούς Εισοδηματικού Περιορισμού (*Soft Budget Constraint, SBC*). Για λόγους ευκολίας η επιχείρηση που χρήζει υποστήριξης θα αναφέρεται ως *επιχείρηση BC* ενώ ο οργανισμός που την στηρίζει, *οργανισμός S*.

Μερικά χαρακτηριστικά είδη οργανισμών BC είναι τα εξής :

- **Δημόσιες επιχειρήσεις** έχουν επιχορηγηθεί κατά κόρον για να διατηρηθούν στη ζωή ειδικά σε σοσιαλιστικά καθεστώτα.
- **Τραπεζικά Ιδρύματα** στο χείλος της χρεοκοπίας συχνά διασώζονται από τις κυβερνήσεις και συνήθως με την αρωγή άλλων τραπεζών (πχ PROTON BANK).
- **Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί**, όπως πανεπιστήμια και νοσοκομεία με ζημιογόνο λειτουργία δεν αφήνονται στην τύχη τους λόγω του κοινωφελούς τους σκοπού.
- **Η Τοπική Αυτοδιοίκηση**, (δήμοι, νομοί, κτλ) βασίζεται συχνά στις επιχορηγήσεις της κεντρικής κυβερνητικής πολιτικής.
- Ακόμη και **κράτη** που αντιμετωπίζουν βαθιά οικονομική κρίση υποστηρίζονται από Διεθνείς Οικονομικούς Οργανισμούς (πχ Ελλάδα – ΔΝΤ).

2.1.1 ΛΟΓΟΙ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ (SBC)

Γιατί όμως οι οργανισμοί S προβαίνουν σε κινήσεις υποστήριξης προβληματικών επιχειρήσεων BC ; Παρακάτω αναφέρονται μερικά από τα κύρια **κίνητρα - λόγους** για κάτι τέτοιο :

- Αν μια επιχείρηση BC περιορίσει την λειτουργία της για να μειώσει τα κόστη της ή ακόμα και αν κλείσει αυτό θα σημαίνει ότι αρκετοί εργαζόμενοι ή ακόμα και όλοι θα οδηγηθούν στην ανεργία. Το πολιτικό κόστος ενός τέτοιου γεγονότος μπορεί να είναι τεράστιο ειδικά για την επανεκλογή των πολιτικών, οπότε πιθανώς να προβούν στην επιχορήγηση τους.
- Ένα άλλο κίνητρο είναι ότι αν η επιχείρηση BC δεν συνεχίσει να έχει πρόσβαση σε επιπλέον χρηματοδότηση από τον οργανισμό S, τότε οι υφιστάμενες υποχρεώσεις της ίσως δεν εξυπηρετηθούν ποτέ (*φαύλος κύκλος*). Οπότε το συμφέρον του οργανισμού S, που είναι η προοπτική της επιστροφής των κεφαλαίων του BC, το καθοδηγεί στον φαύλο κύκλο συνέχισης των επιδοτήσεων.
- Ο πατερναλισμός με την έννοια της προστασίας μιας οικονομικής μονάδας. Αυτό μπορεί να παρατηρηθεί είτε από τη κυβέρνηση προς μια δημόσια επιχείρηση καθώς η πρώτη νοιώθει υπεύθυνη για την εύρυθμη λειτουργία της δεύτερης και λογοδοτεί για αυτήν, είτε σε ομίλους εταιρειών όπου οι ζημίες των προβληματικών θυγατρικών καλύπτονται από τα κέρδη των κερδοφόρων θυγατρικών ή από την ίδια την μητρική εταιρεία.
- Υπάρχει η περίπτωση να υφίσταται πολιτικό κίνητρο από την επιδότηση επιχειρήσεων, ούτως ώστε με παράλληλη πρόσληψη υπερβάλλοντος προσωπικού από την επιχείρηση BC ο πολιτικός να απολαύσει οφέλη από μια τέτοια «συνεργατική» με την διοίκηση της επιχείρησης στρατηγική (1994, *Shleifer Andrei & Vishny Robert W.*)

- Συχνά παρατηρούνται σχέσεις μεταξύ επιχείρησης BC και οργανισμού S που ικανοποιούνται «κάτω από το τραπέζι», στα πλαίσια της διαφθοράς που τρέφεται με δωροδοκίες και ανεπίσημες υποσχέσεις. Τα παραπάνω είναι ικανά να διατηρήσουν στην ζωή προβληματικές επιχειρήσεις.
- Η αδυναμία διατήρησης της βιωσιμότητας μιας επιχείρησης BC μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ανεπαρκούς και ανεπιτυχούς διοίκησης των ανωτέρων και ανωτάτων διοικητικών οργάνων. Αναμφισβήτητα αυτό αποτελεί κίνητρο για τους εν λόγω διοικούντες να ενεργήσουν προς όφελος της επιχείρησης BC προκειμένου να μην κατηγορηθούν για αδυναμία διοίκησης ή να μην απολέσουν τις θέσεις τους.
- Μία επιχείρηση BC, ιδιαίτερα αν είναι ευμεγέθης με οικονομικά κριτήρια μπορεί να προκαλέσει ένα φαινόμενο *ντόμινο* στην αγορά. Η αδυναμία πληρωμής των προμηθευτών της ή των δανειστών της δύναται να οδηγήσει σε μια ακολουθία χρεωκοπιών άλλων οργανισμών που συνεργάζονται μαζί τους. Πρόκειται ουσιαστικά για επιχειρήσεις «πολύ μεγάλες για να χρεοκοπήσουν». Τρανά παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων αναδεικνύονται συχνά οι τράπεζες.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ποτέ δεν εμφανίζεται εξ' αρχής, δηλαδή από την ίδρυση μιας επιχείρησης BC, το φαινόμενο Ασθενούς Εισοδηματικού Περιορισμού (SBC). Αρχικά οι προοπτικές της πορείας της είναι αν μη τι άλλο θετικές και συνήθως ξεκαθαρίζεται ότι δεν θα τύχει οποιασδήποτε βοήθειας ή επιχορήγησης. Όταν όμως αργότερα αρχίσουν σταδιακά να προκύπτουν θέματα όπως η αδυναμία πληρωμής φόρων, ή δανείων, ή της μισθοδοσίας της, τότε τόσο θα πλησιάζει και η ανάγκη ενίσχυσης της επιχείρησης για την αποφυγή των επακόλουθων οικονομικών και κοινωνικών διαταραχών.

Οπότε το πρόβλημα έγκειται ουσιαστικά στην αδυναμία της επιχείρησης BC να διατηρήσει την εκ των προτέρων δέσμευση της για την βιώσιμη λειτουργία της και την εκ των υστέρων αδυναμία του οργανισμού S να αποφύγει την ενίσχυση της BC...

Για το λόγο αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται στους οργανισμούς S οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, καθ' ότι τότε θα υπήρχε μια παρεχόμενη υπηρεσία και εκ των προτέρων δέσμευση - συμφωνία της S με την BC, επί αμοιβής (ασφάλιστρα), να αποζημιώσει - ενισχύσει η πρώτη την δεύτερη στο ενδεχόμενο πιστωτικού γεγονότος της BC.

2.1.2 ΜΕΣΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ (SBC)

Παρακάτω αναφέρονται κάποιοι χαρακτηριστικοί τρόποι μέσω των οποίων υλοποιείται το φαινόμενο του Ασθενούς Εισοδηματικού Περιορισμού (SBC) :

- **Μέσω Δημοσιονομικής Πολιτικής:** Αναλόγως το καθεστώς, την κρατική πολιτική και την ιστορική περίοδο που θα συναντηθεί, ο Ασθενής Εισοδηματικός Περιορισμός (SBC) μπορεί ή μπορούσε να λάβει σάρκα και οστά μέσω μιας επίσημα χαρακτηρισμένης ως κρατική επιδότηση από την πολιτεία προς την επιχείρηση BC εις βάρος του ελεύθερου ανταγωνισμού. Αν όμως τέτοιου είδους πολιτικές περιορίζονται μπορεί να υποκατασταθούν με τρόπους όπως, μια ηπιότερη φορολογική πολιτική, κρατική ανοχή για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα μέχρι την καταβολή των φόρων ή ακόμα και με την παραγραφή τους. Τέτοια φαινόμενα έχουν παρατηρηθεί, καταγραφεί και ποσοτικοποιηθεί ως ποσοστά των

επιχορηγήσεων επί του ΑΕΠ, καθυστερημένων φόρων επί του ΑΕΠ ή ποσοστού των επιχειρήσεων που δηλώνουν αυξημένες φορολογικές οφειλές.

- **Μέσω Πιστωτικών Διευκολύνσεων :** Έχει αποδειχτεί ότι αποτελεί τον κύριο τρόπο υλοποίησης του φαινομένου του Ασθενούς Εισοδηματικού Περιορισμού (SBC). Μια επιχείρηση BC μπορεί να λάβει δανεισμό παρά του γεγονότος ότι πιθανόν να μη πληροί τα πιστωτικά κριτήρια αξιολόγησης των τραπεζών, αναλαμβάνοντας αυξημένο πιστωτικό κίνδυνο. Ένας άλλος τρόπος είναι η αναδιάρθρωση του δανεισμού τους ή η επαναδιαπραγμάτευση των όρων του συμβολαίου τους με τις τράπεζες παρατείνοντας την διάρκεια της υποχρέωσης ή μειώνοντας το επιτόκιο, κτλ. Ακόμα και σε συνεργασίες τύπου πελάτη – προμηθευτή όπου ο προμηθευτής έχει προσυμφωνήσει να παρέχει μια πίστωση ορισμένης διάρκειας στον πελάτη του, αν ο πελάτης αυτός λαμβάνει τις ωφέλειες μιας επιχείρησης BC, τότε πολύ συχνά η διάρκεια αυτή παρατείνεται παρέχοντας μια σημαντική πιστωτική διευκόλυνση στην επιχείρηση BC. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του τελευταίου, δανεισμένο από την ελληνική πραγματικότητα, είναι η παράταση πληρωμής των προμηθευτών των Δημόσιων Νοσοκομείων με αναγκαστική αποδοχή της αναβολής από τους προμηθευτές και μεταβολής των όρων εξόφλησης αντικαθιστώντας μέρος της οφειλής με Ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου...
- **Μέσω έμμεσων μεθόδων :** Υπάρχουν αρκετοί έμμεσοι τρόποι παροχής διευκολύνσεων υπέρ επιχειρήσεων BC, και συνήθως είναι αποτέλεσμα εφαρμογής κυβερνητικής πολιτικής. Ενδεικτικά κάποια παραδείγματα των ανωτέρω είναι η επιβολή περιοριστικών μέτρων στις εισαγωγές για τον μετριασμό του ανταγωνισμού από ξένες επιχειρήσεις που παράγουν προϊόντα ή υπηρεσίες με καλύτερες προδιαγραφές ή τιμές σε σχέση με τις εγχώριες ή με την επιβολή δασμολογικών και φορολογικών μέτρων σε ξένους ανταγωνιστές.

Ποιές είναι όμως οι **συνέπειες πάνω στην συμπεριφορά των επιχειρήσεων BC** και τα αποτελέσματα αυτής όταν απολαμβάνουν τα ενισχυτικά μέτρα των οργανισμών S;

- Η κύρια συνέπεια είναι η σταδιακή απομείωση του ενδιαφέροντος και του κινήτρου των μάνατζερ να ελαχιστοποιήσουν τα κόστη και να μεγιστοποιήσουν την κερδοφορία της επιχείρησης BC. Η εταιρεία αντί να στρέφεται στον πελάτη επιδιώκοντας την ανάπτυξη πωλήσεων και την καλύτερη εξυπηρέτηση των αναγκών του, τελικά προσπαθεί να κερδίσει την εύνοια του οργανισμού S. Οπότε η τάση για καινοτομία και ανάπτυξη νέων προϊόντων και τεχνολογιών αποδυναμώνεται. Τελικά αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι η *μείωση της αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων BC*.
- *Χάνεται σταδιακά η επαφή της επιχείρησης BC με το σύστημα εσόδων – εξόδων της*, αυτό δηλαδή που διαμορφώνεται από την κύρια λειτουργική της δραστηριότητα. Η διαφορά εσόδων μείον έξοδα η οποία θα αποφέρει και την κερδοφορία παύει να είναι το ουσιαστικό σημείο προσοχής και αντικαθίσταται από τις ροές ενίσχυσης από τον οργανισμό S.
- Όταν μια επιχείρηση δέχεται τα οφέλη του Ασθενούς Εισοδηματικού Περιορισμού (SBC) είναι σε θέση να συνεχίζει να κάνει παραγγελίες ή να παράγει χωρίς την αίσθηση του κόστους καθώς οι πληρωμές που οφείλει να κάνει αναβάλλονται ή αναλαμβάνονται από τον οργανισμό S. Επίσης *μειώνεται η αίσθηση του κινδύνου που έχουν πιθανές νέες επενδύσεις*. Αν η αξιολόγηση του κινδύνου που εμπεριέχει μια νέα επένδυση είναι πρόχειρη ή ήσσονος σημασίας για την επιχείρηση BC λόγω της ασφάλειας που προσφέρει η γνώση ότι ο οργανισμός S θα συμπαρασταθεί σε περίπτωση αρνητικής εξέλιξης των αποτελεσμάτων της επένδυσης, οδηγεί τελικά να μην σε ανάπτυξη των οικονομιών (έχει παρατηρηθεί σε σοσιαλιστικές οικονομίες) αλλά παράλληλα τις μετατρέπει και σε ελλειμματικές.

Η θεωρητική βάση γύρω από την οποία κινείται η μελέτη του Ασθενούς Εισοδηματικού Περιορισμού (SBC) προέρχεται από την αλυσιδωτή σχέση τριών κύριων μεταβλητών:

1. Το πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον που επιτρέπει ή μη τον Α.Ε.Π.
2. Τα κίνητρα των οργανισμών S να υποστηρίξουν τις επιχειρήσεις BC
3. Οι συμπεριφορικές συνέπειες του φαινομένου Α.Ε.Π.

Τα μοντέλα που μελετούν τον Ασθενή Εισοδηματικό Περιορισμό έχουν εστιάσει άλλα περισσότερο και άλλα λιγότερο στην αλληλεπίδραση των τριών παραπάνω μεταβλητών. Εξάλλου ο Α.Ε.Π. αποτελεί ένα πολυσύνθετο φαινόμενο που επεμβαίνει και επηρεάζει τις λειτουργίες της κοινωνίας και της οικονομίας και δεν μπορεί να καλυφθεί συνολικά από τις μέχρι σήμερα μελέτες οι οποίες συνήθως εξετάζουν συγκεκριμένα ζεύγη S και BC (πχ μια τράπεζα με μια επιχείρηση). Ουσιαστικά το φαινόμενο σαν ολότητα δεν είναι εύκολο να παρατηρηθεί λόγω της ευρείας φύσης του και γι' αυτό έχουν αναπτυχθεί αρκετά μοντέλα που προσπαθούν να το εξηγήσουν κυρίως μέσα από τη λογική των κινήτρων για την εμφάνιση του. Έτσι για τον Andrei Schleifer και Robert Vishny ο λόγος είναι η πολιτική εξουσία και η διαφθορά, ενώ για άλλους είναι ο πατερναλισμός (1980, Kornai), ή είναι ο φαύλος κύκλος της διαφύλαξης των προηγούμενων απαιτήσεων του οργανισμού S (1995, Dewatripont & Maskin).

Τελικά τα μοντέλα αυτά παρατηρούν ότι η μεταβολή του Ασθενούς Εισοδηματικού Περιορισμού (SBC) σε Αυστηρό (HBC), θα προωθήσει την αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων, θα αυξήσει την παραγωγικότητα και θα συνδράμει στην απομείωση του υπερβάλλοντος απασχολούμενου προσωπικού. Αν το Soft Budget Constraint συνεχίσει να υφίσταται τα αποτελέσματα σαφώς θα είναι τα αντίθετα.

2.2 ΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ & ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Προηγουμένως εξετάστηκε η σχέση μεταξύ πολιτικής εξουσίας και επιχειρήσεων, καθώς και τα αποτελέσματα της, από την σκοπιά της αδυναμίας της Δημόσιας Διοίκησης να επιτρέψει την κατάρρευση ενός οργανισμού. Η προσέγγιση αυτή προέκυψε από την παρατήρηση και την μοντελοποίηση των υπό μελέτη δυνάμεων και όπως προαναφέρθηκε συνήθως περιορίζεται από την κατά περίπτωση εξεταζόμενες κύριες μεταβλητές που οι μελετητές θεωρούν σημαντικότερες.

Στην προσέγγιση που ακολουθεί (2009, *Crivelli & Staal*) δεν λαμβάνεται υπόψη η ωφελιμιστική συμπεριφορά των πολιτικών και των μάντζερ και ουσιαστικά δεν θεωρείται ότι υφίσταται, ή ότι ίσως δεν έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην λειτουργία του μοντέλου τους. Η πολιτική εξουσία θεωρείται ως μια παρεμβατική δύναμη σωτηρίας προβληματικών επιχειρήσεων που θα επέμβει με κρατικοποιήσεις ή άλλα μέσα προκειμένου να αποφευχθούν κόστη που επιβαρύνουν την κοινωνική ευημερία ή που προκαλούν πολιτικές ζημιές. Παράλληλα με τα παραπάνω εξετάζεται η επιρροή των μεταβολών που προωθούνται πάνω στην αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων καθώς και στα στελέχη (μάντζερ) που απασχολούνται σε αυτές.

2.2.1 ΕΙΔΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Οι όροι παραγωγική αποτελεσματικότητα και διανεμητική αποτελεσματικότητα είναι γνωστοί από την Μικροοικονομική Θεωρία. Η αποτελεσματικότητα διακρίνεται σε τρία είδη:

1. την παραγωγική αποτελεσματικότητα (*productive efficiency*): οι πρώτες ύλες βρίσκονται στον παραγωγό και τις αξιοποιεί καλύτερα.

2. τη διανεμητική αποτελεσματικότητα (*allocative efficiency*): τα αγαθά κατανέμονται εκεί που ο καταναλωτής τα έχει περισσότερη ανάγκη.
3. τη δυναμική αποτελεσματικότητα (*dynamic efficiency*): η καινοτομία επιτυγχάνεται με το λιγότερο δυνατό κόστος.

Ο ανταγωνισμός (*el.wikipedia/wiki/Ανταγωνισμός*) ευνοεί και τα τρία είδη αποτελεσματικότητας. Οι επιχειρήσεις αναγκάζονται να προσαρμόσουν την προσφορά τους στη ζήτηση, για να μη χάσουν τους καταναλωτές από πελάτες. Αφουγκράζονται τις ανάγκες του καταναλωτή και στρέφουν προς τα εκεί την παραγωγή τους (*διανεμητική αποτελεσματικότητα*), μειώνουν το κόστος παραγωγής προκειμένου να πωλούν φθηνότερα και επεξεργάζονται πιο αποτελεσματικά τις πρώτες ύλες (*παραγωγική αποτελεσματικότητα*) και προσπαθούν διαρκώς να εφεύρουν καινούργια προϊόντα που να καλύπτουν καλύτερα τις ανάγκες του καταναλωτή προκειμένου να έχουν προβάδισμα απέναντι στους ανταγωνιστές τους (*δυναμική αποτελεσματικότητα*). Αντίστοιχη είναι η ερμηνεία τους όταν οι αποτελεσματικότητες χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν οικονομίες. Προς χάριν του μοντέλου που θα περιγραφεί θα γίνει χρήση μόνο των δύο πρώτων ειδών αποτελεσματικότητας.

2.2.2 ΜΟΝΤΕΛΟ ΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Αν διακρίναμε τις επιχειρήσεις σε **ιδιωτικές** και **δημόσιες** και θέλαμε παράλληλα να διαπιστώσουμε ποια από τις δύο ομάδες λειτουργεί καλύτερα σε μια οικονομία προσανατολισμένη στην διανεμητική και παραγωγική αποτελεσματικότητα, θα ήταν απλό με την παρακάτω συλλογιστική.

Μια οικονομία προσανατολισμένη στην παραγωγική αποτελεσματικότητα ευνοεί περισσότερο τις ιδιωτικές επιχειρήσεις επειδή

αυτές είναι σε θέση να δώσουν καλύτερα κίνητρα στους μάνατζερ και τους λοιπούς εργαζόμενους. Εξάλλου ο κίνδυνος να κλείσει μια ιδιωτική επιχείρηση είναι μεγαλύτερος από μια δημόσια, οπότε οι μάνατζερ επιλέγουν να εργάζονται με αυξημένο επίπεδο προσπάθειας για να αυξήσουν τα κέρδη. Αντίστοιχα μια οικονομία προσανατολισμένη στην διανεμητική αποτελεσματικότητα ευνοεί την ύπαρξη δημόσιων επιχειρήσεων, των οποίων η κοινωνική διάσταση του έργου τους και όχι η κερδοσκοπική αποτελεί προτεραιότητα.

Οι Crivelli και Staal ανέπτυξαν ένα θεωρητικό μοντέλο στο οποίο υπάρχουν μόνο δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις καθώς και μια παρεμβατική κυβέρνηση. Ακολουθεί μια σύντομη επισκόπηση του μοντέλου με την σειρά που εξελίσσεται στον χρόνο χωρίς όμως αναλυτικές αναφορές, με σκοπό να γίνουν κατανοητά τα κύρια του σημεία :

1. *Καταρχήν οι μάνατζερ (όχι οι διοικούντες της επιχείρησης) και οι λοιποί υπάλληλοι αποφασίζουν για το επίπεδο προσπάθειας που θα καταβάλλουν.* Αυτό είναι συνάρτηση του μισθού τους, των προοπτικών ανάπτυξης και πιθανών επενδύσεων στις οποίες μπορεί να προβεί η επιχείρηση που εργάζονται καθώς και των προσωπικών τους στόχων καριέρας. Δεν είναι παρατηρήσιμο από τα ανώτατα στελέχη.
2. *Οι διοικούντες της επιχείρησης, ιδιωτικής ή δημόσιας, μελετούν το περιβάλλον και τις δυνατότητες μιας νέας επένδυσης.* Τα παραπάνω στελέχη λειτουργούν και δρουν κάτω από την υπόθεση ότι είτε είναι μέτοχοι και έχουν stock options (σε περίπτωση ιδιωτικής επιχείρησης) ή τους ασκείται πολιτική πίεση και ενδιαφέρονται για την πολιτική τους καριέρα (σε περίπτωση δημόσιας επιχείρησης).
3. *Η επενδυτική απόφαση υλοποιείται και μπορεί να περιέχει κίνδυνο.* Παράγοντας που υποδεικνύει πόσο ασφαλής θα είναι μια επένδυση είναι εκτός των άλλων και το επίπεδο προσπάθειας που καταβάλλουν

οι μάνατζερ και οι λοιποί υπάλληλοι. Αν η επένδυση είναι ασφαλής τότε θα είναι και κερδοφόρα, αν όμως εμπεριέχεται αξιολογήσιμος κίνδυνος τότε υπάρχει περίπτωση εμφάνισης ζημίας.

4. *Αν τα αποτελέσματα της επένδυσης είναι αρνητικά οι διοικούντες καλούνται να αποφασίσουν για την ρευστοποίηση ή την συνέχιση λειτουργίας του οργανισμού. Η παρούσα αξία της επιχείρησης επηρεάζεται από τα αρνητικά αποτελέσματα της επένδυσης και έτσι οι διοικούντες μπροστά στον κίνδυνο περαιτέρω απομείωσης της αξίας της επιχείρησης - με την πορεία της οποίας είναι άμεσα συνδεδεμένα τόσο τα προσωπικά τους κέρδη ως μέτοχοι (ιδιωτικές επιχειρήσεις), όσο και η πολιτική τους καριέρα (δημόσιες επιχειρήσεις) – πρέπει να αποφασίσουν άμεσα για το αν η εταιρεία πρέπει να ρευστοποιήσει το ενεργητικό της. Να σημειωθεί ότι κατά την απόφαση τους δεν λαμβάνονται υπόψη τα τυχόν κοινωνικά κόστη που μπορεί να προέλθουν από την εφαρμογή της, παρότι ως ένα βαθμό μπορούν να τα προβλέψουν, ενώ οι χαμηλότερης βαθμίδας μάνατζερ και οι υπάλληλοι δεν είναι σε θέση να τα παρατηρήσουν.*
5. *Αν αποφασιστεί η ρευστοποίηση της επιχείρησης τότε το κράτος παρεμβαίνει με γενικά μέτρα (πχ μείωση φόρων, φθηνά δάνεια) ή με κρατικοποίηση του οργανισμού αν είναι ιδιωτικός, αναλόγως την έκταση των κοινωνικών κοστών (εξωτερικότητες). Γίνεται η υπόθεση ότι το κοινωνικό κόστος μιας ρευστοποίησης είναι μεγαλύτερο από το κόστος για την αποφυγή του γεγονότος.*

Όταν το κράτος αποφασίσει για την κρατικοποίηση μιας ιδιωτικής επιχείρησης θεωρείται ότι μεταβιβάζει ένα ποσό στους διοικούντες - μετόχους μεγαλύτερο της αξίας ρευστοποίησης της επιχείρησης και από εκείνο το σημείο και μετά λειτουργεί ως δημόσια. **Η κρατικοποίηση :**

- είναι φθηνότερο μέσο παρέμβασης σε σχέση με την χρήση γενικών μέτρων όταν ακολουθεί μια αποτυχημένη επιχειρηματική επένδυση, καθώς στα πλαίσια της πρώτης μεθόδου μέσα στις δυνατότητες του κράτους είναι, ως ένα βαθμό, και η χρήση μέτρων όπως οι αναγκαστικές απαλλοτριώσεις.
- επιφέρει χαμηλότερες πολιτικές ζημίες, καθώς η μεταβολή της ιδιοκτησίας μιας επιχείρησης από ιδιωτική σε δημόσια μπορεί να θεωρηθεί ως δικαίωση και προκαλεί ικανοποίηση και ασφάλεια στο εκλογικό σώμα.

2.2.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Το κράτος δεν θα παρέμβει αν δεν υπάρχουν κοινωνικά κόστη ούτε αν η επιχείρηση συνεχίσει τελικά κανονικά την λειτουργία της.
- Η απόφαση μιας δημόσιας επιχείρησης για την υλοποίηση μιας επένδυσης που εμπεριέχει ή μη κοινωνικά κόστη δεν επηρεάζεται από τον κρατικό παρεμβατισμό, καθώς αν η επένδυση πετύχει η επιχείρηση απλά θα αυξήσει την αξία της, ενώ αν αποτύχει η κρατική παρέμβαση θα την διασώσει. *Αυτό εξηγεί εν μέρει τις απρόσκοπτες και συχνότερες επενδύσεις που πραγματοποιούν οι δημόσιες επιχειρήσεις.*
- Μια ιδιωτική επιχείρηση θα υλοποιεί πάντα μια επένδυση που χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη κινδύνου και την ταυτόχρονη απουσία κοινωνικού κόστους σε περίπτωση ρευστοποίησης της επιχείρησης.
- *Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις επιτυγχάνουν υψηλότερη διανεμητική αποτελεσματικότητα σε σχέση με τις δημόσιες, επειδή η απουσία περιορισμού στην δυνατότητα των δημοσίων επιχειρήσεων να επενδύουν απρόσκοπτα, δηλαδή η υπερεπένδυση, τελικά δημιουργεί*

αρνητικό αντίκτυπο από άποψη κοινωνικής ωφέλειας. Η παρατήρηση αυτή αντιβαίνει τους ισχυρισμούς της σχετικής παρελθούσας βιβλιογραφίας (1993, Schmidt & Schnitzer).

- *Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις επιτυγχάνουν μεγαλύτερη παραγωγική αποτελεσματικότητα σε σχέση με τις δημόσιες επιχειρήσεις μόνο όταν είναι πιθανή η κρατική παρέμβαση, δηλαδή όταν υπάρχουν κοινωνικά κόστη. Οι μάνατζερ των ιδιωτικών και δημοσίων επιχειρήσεων όταν δεν υπάρχει «κίνδυνος» κρατικής παρέμβασης επιλέγουν να καταβάλλουν τον ίδιο βαθμό εργασιακής προσπάθειας. Η προσπάθεια όμως των μάνατζερ των ιδιωτικών επιχειρήσεων αυξάνεται όταν διαφαίνεται ο κρατικός παρεμβατισμός.*
- *Μετά από μια κρατικοποίηση ο μάνατζερ επιλέγει να καταβάλλει χαμηλότερα επίπεδα προσπάθειας στην εργασία του και μένει ανεπηρέαστη από τις επόμενες επενδυτικές επιλογές.*

Όταν λοιπόν η προοπτική επιβίωσης μιας ιδιωτικής επιχείρησης είναι αρνητική η κυβέρνηση παρεμβαίνει είτε με δημοσιονομικά μέτρα (όπως η μείωση των φόρων) ή με την *κρατικοποίηση* της, εφόσον η χρεοκοπία αυτού του οργανισμού επιφέρει αναγνωρίσιμα κοινωνικά κόστη.

Επίσης μια σημαντική τοποθέτηση και παρατήρηση του μοντέλου είναι το επίπεδο προσπάθειας που καταβάλλεται από τους μάνατζερ αναλόγως το είδος της πολιτικής παρέμβασης. Έτσι, αν οι μάνατζερ των ιδιωτικών και δημοσίων επιχειρήσεων θεωρούν ότι η χρεοκοπία και η ρευστοποίηση των οργανισμών στους οποίους εργάζονται δεν ακολουθείται από κοινωνικά κόστη ή ότι η κρατική παρέμβαση είναι για οποιοδήποτε λόγο ανέφικτη, τότε τα επίπεδα προσπάθειας που θα καταβάλλουν οι μάνατζερ συμπίπτουν, όπως συμπίπτει και η παραγωγική αποτελεσματικότητα ιδιωτικών και δημοσίων επιχειρήσεων υπό τις παραπάνω συνθήκες.

Όταν όμως θεωρήσουν ότι η χρεοκοπία του οργανισμού θα δημιουργήσει κοινωνικά κόστη τότε το επίπεδο προσπάθειας που θα καταβληθεί από έναν μάνατζερ ιδιωτικής επιχείρησης είναι μεγαλύτερο από ένα αντίστοιχο στέλεχος δημόσιας επιχείρησης καθώς ο κίνδυνος οι πρώτοι να χάσουν την δουλεία τους είναι αυξημένος.

2.3 ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Υπάρχουν διάφορα είδη επιχειρήσεων. Στα περισσότερα μοντέλα ο διαχωρισμός και η κατηγοριοποίηση τους είναι πολύ απλός, με βάση το μέγεθος τους, την προοπτική ανάπτυξης τους ή της προβληματικής τους πορείας ή ακόμα και με βάση την κεφαλαιακή τους σύνθεση (δημόσια ή ιδιωτική). Υφίσταται όμως ένα είδος επιχείρησης που είναι ξεχωριστό και ο ρόλος του είναι κομβικός στην λειτουργία των οικονομιών σε παγκόσμιο επίπεδο. Χρηζουν ειδικής ανάλυσης και μελέτης της λειτουργίας και της συμπεριφοράς τους καθώς φέρουν σε σημαντικό βαθμό μερίδιο στην ευθύνη ανάπτυξης μιας χώρας. Η βιβλιογραφία για αυτές τις επιχειρήσεις είναι εκτενής, όπως και για την σχέση τους με την πολιτική εξουσία. Πρόκειται για τα τραπεζικά ιδρύματα και παρακάτω παρατίθεται μια παρουσίαση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των κυβερνήσεων και των τραπεζών όπως προέκυψε μέσα από ένα θεωρητικό μοντέλο αλλά και από μελέτη εμπειρικών στοιχείων των τελευταίων δεκαετιών.

Παρακάτω παρουσιάζεται ένα υπόδειγμα (2007, *Hainz & Hakenes*) όπου οι πολιτικοί έχουν την δύναμη να χρηματοδοτούν εταιρείες και τα επιχειρηματικά τους σχέδια μέσω των δημόσιων τραπεζών.

Η σχετική βιβλιογραφία για τις δημόσιες τράπεζες υποδεικνύει ότι συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη (2006, *Hakenes & Schnabe*), καθώς και στην σταθερότητα της οικονομίας (2007, *Andrianova, Demetriades & Shortland*). Είναι όμως και πιθανό δημόσιες τράπεζες να

λειτουργούν στα πλαίσια του φαινομένου που αναφέραμε και προηγουμένως ως *Soft Budget Constraint*, που σημαίνει ότι η κυβέρνηση πιθανόν να βρίσκεται σε μια θέση όπου αναγκάζεται να επιδοτεί ζημιογόνες δημόσιες τράπεζες. Οπότε υπάρχει και ο αντίλογος, ο οποίος υποστηρίζει ότι σε χώρες όπου η κρατική συμμετοχή στην ιδιοκτησία τραπεζών είναι μεγαλύτερη η οικονομική ανάπτυξη μπορεί να είναι τελικά χαμηλότερη (2002, *La Porta, Lopez De Silanes & Schleifer*).

Στην προσέγγιση των Christa Hainz & Hendrik Hakenes, ως δημόσια τράπεζα περιγράφεται εκείνη που ακολουθεί τις οδηγίες των πολιτικών και με τον τρόπο αυτό καταφέρνει να αποσπά επιδοτήσεις. Δηλαδή η συμμετοχή του κράτους στο μετοχικό κεφάλαιο της τράπεζας δεν είναι αυτή που θα κρίνει τον χαρακτηρισμό ενός πιστωτικού ιδρύματος ως δημοσίου, αλλά ο τρόπος λειτουργίας της. Σκοπός του πολιτικού δεν είναι να ενισχύσει δανειακά κερδοφόρες επιχειρήσεις, αλλά εκείνες τις προβληματικές που χρειάζονται υποστήριξη ρευστότητας προκειμένου να γίνουν αποδοτικές. Εξάλλου αν επεδίωκαν την έκδοση δανείων σε κερδοφόρες επιχειρήσεις τότε θα έπρεπε να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό των ιδιωτικών τραπεζών, κάτι που θα έφερνε επιπλέον κόστη και άρα όχι οφέλη για τον πολιτικό.

Πολλές έρευνες υποστηρίζουν ότι οι πολιτικοί αποφασίζουν και δρουν υποκινούμενοι από την επιθυμία τους να ενισχυθούν πολιτικά και να επανεκλεγούν. Υπό το τραπεζικό πρίσμα λοιπόν, έχει παρατηρηθεί ότι κατά την προεκλογική περίοδο οι δημόσιες τράπεζες αυξάνουν τον δανεισμό τους γεγονός που υποδηλώνει ότι οι πολιτικοί προσπαθούν να αυξήσουν τις πιθανότητες επανεκλογής τους (2005, *Dinc*). Στο μοντέλο των Christa Hainz & Hendrik Hakenes υποστηρίζεται ότι επιχειρηματίες που δεν θα είχαν πρόσβαση σε μόχλευση από ιδιωτικές τράπεζες, τελικά λαμβάνουν δανεισμό από δημόσιες χάρη στην πολιτική παρέμβαση. Οπότε αν προωθηθούν κάποια στιγμή μέτρα αποκρατικοποίησης ή απελευθέρωσης της αγοράς μιας χώρας το αποτέλεσμα σε βάθος χρόνου θα είναι ότι αυτοί οι επιχειρηματίες σταδιακά θα αποκλειστούν

από την δυνατότητα επιπλέον χρηματοδότησης από τις τράπεζες είτε ιδιωτικές ή δημόσιες.

2.3.1 ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σύμφωνα με το υπό εξέταση μοντέλο (2007, Hainz & Hakenes) υπάρχουν οι εξής τρεις ομάδες:

<p>A. <u>Οι επιχειρηματίες,</u> που αναζητούν κεφάλαια για να χρηματοδοτήσουν <u>σχέδια</u> τα οποία χαρακτηρίζονται, ανάλογα με την αναμενόμενη απόδοση τους, ως....</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Άριστα (μπορούν να χρηματοδοτηθούν και χωρίς την επέμβαση των πολιτικών) • Μέτρια (σχέδια με αρνητική παρούσα αξία. Θεωρητικά είναι αυτά που αυξάνουν τα οφέλη του πολιτικού) • Φτωχά (σχέδια με αρνητική παρούσα αξία. Βλάπτουν τα οφέλη του πολιτικού)
<p>B. <u>Οι τράπεζες,</u> οι οποίες έχουν πεπερασμένο πλήθος και λειτουργούν υπό συνθήκες τέλει ανταγωνισμού...</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αποφασίζουν για τα δανειακά τους προϊόντα και τα επιτόκια • Εξετάζουν τα αιτήματα χρηματοδότησης των παραπάνω σχεδίων (περιέχει κόστος) • Υπολογίζουν τον πιστωτικό κίνδυνο των σχεδίων • Χορηγούν ή όχι το αιτούμενο δάνειο

Να σημειωθεί ότι τράπεζες ουσιαστικά αντιμετωπίζονται ως διαμεσολαβητές μεταξύ των επενδυτών και των επιχειρηματιών.

Τέλος τελευταία ομάδα είναι οι πολιτικοί με τα κύρια χαρακτηριστικά τους όπως φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Γ. <u>Οι πολιτικοί,</u> οι οποίοι αποσκοπούν στην μεγιστοποίηση των ωφελειών τους και...	<ul style="list-style-type: none"> • το κέρδος τους εκφράζεται ως η αυξημένη πιθανότητα να επανεκλεγούν
	<ul style="list-style-type: none"> • δεν γνωρίζουν την πιθανότητα επιτυχίας των σχεδίων
	<ul style="list-style-type: none"> • τα κεφάλαια προέρχονται από φόρους του εκλογικού σώματος. Όσο περισσότερα τόσο πιο επιβαρυντικό είναι για τον πολιτικό

- Οι πολιτικοί επιδιώκουν τον περιορισμό των δανείων εκείνων που χορηγούνται από τις δημόσιες τράπεζες και αφορούν την χρηματοδότηση κερδοφόρων σχεδίων.
- Οι πολιτικοί προτιμούν να προβαίνουν σε επιδοτήσεις μέσω τραπεζικών δανείων διότι οι τράπεζες διαθέτουν μέσα αξιολόγησης και υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου. Έτσι αποφεύγονται κόστη που επιβαρύνουν τον πολιτικό και αποκλείονται εκείνα τα δάνεια των οποίων οι αποδέκτες δεν αποτελούν το target group του.
- Οι πολιτικοί χρησιμοποιούν συχνά τις δημόσιες τράπεζες αναποτελεσματικά.
- Ο πολιτικός οφείλει να προσφέρει το πιο αποτελεσματικό είδος ενίσχυσης σε εκείνα τα επιχειρηματικά πλάνα που όχι μόνο παράγουν ωφέλειες στον ίδιο αλλά συμβάλλουν και στην κοινωνική ευημερία. Το πλέον αποτελεσματικό είδος ενίσχυσης σε αυτήν την περίπτωση είναι μέσω δανείων δημοσίων τραπεζών.

- Για επιχειρηματικά πλάνα με αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνική ευημερία είναι ιδανικότερο ένα σύστημα **laissez faire** (η θεωρία ή σύστημα διακυβέρνησης που υποστηρίζει το αυτόνομο χαρακτήρα της οικονομικής τάξης, πιστεύοντας ότι η κυβέρνηση θα πρέπει να παρεμβαίνει όσο το δυνατόν λιγότερο προς την κατεύθυνση των οικονομικών υποθέσεων), όπου ο πολιτικός δεν μπορεί να παρέμβει και να χρησιμοποιήσει μια δημόσια τράπεζα. Σε αυτήν την περίπτωση ο πολιτικός θα αναγκαστεί να απέχει από παρεμβάσεις που ερμηνεύεται ως θετικό για την κοινωνική ευημερία.
- Μια δημόσια τράπεζα δεν πρέπει να ανταγωνίζεται τα χαμηλότερα επιτόκια μιας ιδιωτικής τράπεζας ειδικά για την χρηματοδότηση των άριστων επιχειρηματικών σχεδίων. Τέτοια σχέδια δεν έχουν ανάγκη επιδότησης, οπότε όταν χρηματοδοτούνται με την πολιτική αρωγή τραπεζικής χρηματοδότησης πρόκειται απλά για κατασπατάληση φορολογικών εσόδων και επιβαρύνουν την θέση του πολιτικού.

2.3.2 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ;

Υπάρχουν δύο διαφορετικές οπτικές σχετικές με το φαινόμενο της κρατικής συμμετοχής στην ιδιοκτησία των τραπεζών, η **αναπτυξιακή** και η **πολιτική**. Η πρώτη μπορεί να χαρακτηριστεί περισσότερο αισιόδοξη και θεωρεί ότι η χρηματοπιστωτική ανάπτυξη είναι αναγκαία για την συνολική οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας (1962, Alexander Gerschenkron). Υποστηρίχθηκε ότι ενώ οι ιδιωτικές εμπορικές τράπεζες ιστορικά διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην χρηματοδότηση της βιομηχανικής ανάπτυξης σε πολλές χώρες και κυρίως στην Γερμανία, σε άλλες, όπως η Ρωσία δεν ήταν αρκετά αναπτυγμένες για να προσφέρουν την κατάλληλη και ικανή μόχλευση με κύριο λόγο την έλλειψη κεφαλαίων. Σε αυτό το πρόβλημα την λύση προσέφερε η ίδια η κυβέρνηση αποκτώντας μερίδιο στην ιδιοκτησία τους και με διάφορα σωτήρια μέτρα στήριξε την βιομηχανική ανάπτυξη.

Η πολιτική προσέγγιση του φαινομένου της κρατικής ιδιοκτησίας δίνει έμφαση στην άποψη ότι τα κίνητρα των πολιτικών δεν είναι η προάσπιση και η ανάπτυξη της κοινωνικής ευημερίας αλλά η ικανοποίηση προσωπικών τους στόχων. Πρόκειται ουσιαστικά για την θεώρηση των Schleifer & Vishny οι οποίοι υποστήριξαν ότι οι πολιτικοί αποσκοπούν στην απόκτηση ελέγχου επί εταιρειών και τραπεζών παρέχοντας εργασιακή απασχόληση και επιδοτήσεις με αντάλλαγμα ψήφους και δωροδοκίες ή χορηγίες. Μια κυβέρνηση μπορεί να συμμετάσχει στην χρηματοδότηση εταιρειών με τρόπους όπως μέσω άμεσων επιδοτήσεων, μέσω ιδιοκτησιακής συμμετοχής σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή ακόμα και μέσω «εξαναγκασμού» ιδιωτικών τραπεζών να χρηματοδοτήσουν σχέδια που εξυπηρετούν πολιτικούς στόχους. Η κρατική ιδιοκτησία των τραπεζών επιτρέπει την ευρεία δυνατότητα επιλογής της κυβέρνησης για τα σχέδια που θα χρηματοδοτηθούν αφήνοντας την υλοποίησή τους στον ιδιωτικό τομέα.

Και οι δύο προσεγγίσεις σχετικά με τον κρατικό έλεγχο των τραπεζών καταλήγουν στην χρηματοδότηση επιχειρήσεων που δεν θα χρηματοδοτούνταν αν οι τράπεζες ήταν εξολοκλήρου ιδιωτικές. Η διαφορά τους έγκειται ότι στην μεν πρώτη το αποτέλεσμα είναι κοινωνικά επιδιώξιμο και χρήσιμο ενώ στην δε πολιτική προσέγγιση πιθανότατα να μην είναι.

Σχετική έρευνα (2002, *La Porta, Lopez De Silanes & Schleifer*) με στατιστικά στοιχεία από το 1970 μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990 έδειξε η αυξημένη συμμετοχή των κυβερνήσεων στις τράπεζες είναι συνυφασμένη με χαμηλότερη ανάπτυξη του χρηματοοικονομικού συστήματος, χαμηλότερη οικονομική ανάπτυξη και χαμηλότερη παραγωγικότητα. Επίσης η εμπειρική μελέτη επέδειξε ότι το φαινόμενο αυξημένης ιδιοκτησίας του Δημοσίου στις τράπεζες παρότι φθίνει με την πάροδο των ετών παρατηρείται συχνότερα σε κράτη με χαμηλά κατά κεφαλήν εισοδήματα και υπανάπτυκτα χρηματοπιστωτικά συστήματα, όπου ο παρεμβατισμός, η απουσία προστασίας ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων και οι αναποτελεσματικές κυβερνήσεις είναι κανόνας.

3. ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΚΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Το βασικό υπόδειγμα που αναλύθηκε στο Κεφάλαιο 1^ο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί απλοϊκό. Στηρίζεται στην θεωρία παιγνίων για να διαμορφώσει ένα πλαίσιο διαπραγμάτευσης μεταξύ του πολιτικού και του μάνατζερ που καταλήγει όχι στην άριστη, αλλά σε εκείνη την συμβιβαστική λύση που τους φέρνει σε ισορροπία. Εξετάζεται, αν μη τι άλλο, σημαντικός αριθμός υποπεριπτώσεων όπου ισχύουν διαφορετικές συνθήκες ελέγχου επί των βασικών μεταβλητών σε ένα περιβάλλον που επιτρέπει ή όχι την διαφθορά. Οι προτάσεις που κάνει είναι περιεκτικές και λογικές ενώ αποδεικνύονται σχετικά εύκολα.

Κάθε μοντέλο συνήθως κάνει κάποιες βασικές υποθέσεις χάριν στις οποίες μπορεί να απλοποιήσει σε τέτοιο βαθμό το υπό εξέταση σύστημα ώστε να είναι δυνατή η μοντελοποίηση και η μελέτη του. Ας μην ξεχνάμε ότι ο πολιτικός και ο μάνατζερ δεν είναι αυτόνομες και ανεξάρτητες μονάδες ενός απλού διπολικού παιγνίου. Ο πολιτικός παραδείγματος χάρη ανήκει σε ένα πλαίσιο που λέγεται κυβέρνηση, μια κυβέρνηση που ακολουθεί κάποιες πολιτικές γραμμές, κάποιες πολιτικές γραμμές που καθορίζονται από την λαϊκή βάση αλλά και από την κανονιστική εξουσία ευρύτερων αρχών, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση ή ο ΟΗΕ και το NATO και έτσι η αλυσίδα αυτή μπορεί να μεγαλώσει ή να εμπλουτιστεί περαιτέρω. Αντίστοιχα, ο μάνατζερ δεν δρα αυτοβούλως, ανήκει συνήθως σε μια επιχείρηση που ο πρωταρχικός της σκοπός είναι η κερδοφορία και η αύξηση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας. Λογοδοτεί στην Διοίκηση της εταιρείας η οποία τον ανταμοίβει με αυξήσεις μισθού και μπόνους αν συμβάλλει στην καλή πορεία της επιχείρησης ή στην αντίθετη περίπτωση τον υποβαθμίζει και τον απολύει. Από την άλλη, η επιχείρηση ίσως θα πρέπει να ακολουθήσει την στρατηγική που ορίζει η μητρική εταιρεία αν υποθέσουμε ότι ανήκει σε έναν όμιλο ή μια πολυεθνική, αλλά και να συμμορφωθεί στα κανονιστικά, ρυθμιστικά και δημοσιονομικά μέτρα που επιβάλλει η χώρα που δραστηριοποιείται. Και σε όλα αυτά να μην αγνοούμε την δύναμη της λαϊκής μάζας η οποία κατέχει τόσο

την αγοραστική δύναμη να υποστηρίξει και να προτιμήσει το προϊόν ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης αν ικανοποιείται από την ποιότητα, την τιμή και την κοινωνική της ευθύνη, όσο και την δύναμη της εκλογής εκείνου του πολιτικού ή κυβέρνησης που βελτιώνει την ποιότητα ζωής προσφέροντας ευκαιρίες απασχόλησης, ασφάλεια, οργανωμένο σύστημα υγείας και λοιπά κοινωνικά έργα. Οπότε λοιπόν είναι ευδιάκριτο ότι η πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει μια απόπειρα μελέτης της συμπεριφοράς του πολιτικού και του μάνατζερ επιβάλλει σημαντικές εκπτώσεις μεταβλητών κατά την μοντελοποίηση της.

Στο μοντέλο των Shleifer και Vishny γίνεται μια βασική υπόθεση πάνω στην οποία θεμελιώνεται ουσιαστικά η διαδικασία με την οποία καταλήγουν στις προτάσεις τους. Αυτή είναι ότι ο πολιτικός αποφασίζει έχοντας ως μοναδικό κίνητρο και στόχο την επανεκλογή του. Η μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας επομένως δεν αποτελεί αυτοσκοπό ή παράλληλο στόχο και αγνοείται. Θα χρησιμοποιήσει την εξουσία και τον έλεγχο που του διατίθενται κάθε φορά προκειμένου να κερδίσει ψήφους αλλά και να αποκομίσει χρηματικά οφέλη από τους μάνατζερ οι οποίοι παράλληλα θα προσπαθήσουν να εξαγοράσουν από τους πολιτικούς μια εναλλακτική ισορροπία όταν η άσκηση ελέγχου και παρέμβασης της πολιτικής εξουσίας βλάπτει το συμφέρον της επιχείρησης. Από τα παραπάνω λοιπόν υποδηλώνεται η έλλειψη ηθικής και αφιλοκερδούς κοινωνικής ευθύνης του πολιτικού. Γιατί κοινωνική ευθύνη δεν αποτελεί η τοποθέτηση πλεονάζοντος αντιπαραγωγικού προσωπικού σε δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις, ούτε και η άνευ ουσιώδους λόγου παροχή επιδοτήσεων στις επιχειρήσεις εις βάρος των φορολογουμένων.

Θεωρώ παρόλα αυτά ότι ο μελετητής οφείλει να είναι δίκαιος απέναντι στον πολιτικό. Δεν μπορούμε να πούμε με απόλυτη βεβαιότητα ότι κάθε άτομο που αποφασίζει να πολιτευτεί έχει εξ αρχής κίνητρο την μεγιστοποίηση της προσωπικής του ωφέλειας. Στα πρώτα βήματα της σταδιοδρομίας του ίσως να υπερτερεί μια περισσότερο ανιδιοτελής τάση υποκινούμενη από την επιθυμία για μια καλύτερη και πιο αξιοκρατική κοινωνία. Εξάλλου ποιος

πολιτικός δεν επιθυμεί το όνομα του να συνδεθεί με την κοινωνική ευαισθησία, την δικαιοσύνη και την αγωνιστικότητα; Η προτεινόμενη προέκταση λοιπόν του μοντέλου που προτείνεται σχετίζεται πρωτευόντως με την προσθήκη της ευαισθησίας του πολιτικού για την κοινωνική ευημερία στο μοντέλο και δευτερευόντως με την υστεροφημία που εγγυάται μια τέτοια στάση, ακόμα και για τον πολιτικό που χρησιμοποιεί παράλληλα μέσα διαφθοράς.

3.1 ΒΑΣΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ

Όπως είδαμε κατά την κατασκευή του κύριου μοντέλου οι καμπύλες χρησιμότητας του πολιτικού (U_p) και του μανάτζερ (U_m) στην απλή περίπτωση που δεν επιτρέπονται οι δωροδοκίες είναι οι εξής :

- $U_p = B(L) - C(T)$
- $U_m = \alpha\pi + T - wL$

Ο πολιτικός επιθυμεί την **μεγιστοποίηση του $U_p = B(L) - C(T)$** με περιορισμό την : $U_m \geq 0$, δηλαδή $\alpha\pi + T - wL \geq 0$

- Οπότε, $\max \{ U_p = B(L) - C(wL - \alpha\pi) \}$

$$\partial U_p / \partial L = B'(L) - w C'(T) = 0 \Rightarrow B'(L) = w C'(T)$$

Όταν ο πολιτικός ελέγχει το L & T , θα 'εξαναγκάσει' την διοίκηση της επιχείρησης να προσλάβει L τόσο, που θα απορροφήσει τα κέρδη της (π) όπως και τις επιδοτήσεις (T). Θα σταματήσει εκεί όπου το οριακό πολιτικό όφελος ($B'(L)$) θα ισούται με το οριακό πολιτικό κόστος ($C'(T)$)

Αν επιθυμούσαμε να εξετάσουμε την εκδοχή όπου στην συμπεριφορά του πολιτικού περιλαμβάνεται και το ενδιαφέρον του για την **κοινωνική ευημερία**, η οποία όπως εξετάσαμε στο βασικό υπόδειγμα εκφράζεται από την σχέση $(-\mu L - \sigma T)$, τότε μέσω μιας μεταβλητής λ θα μπορούσαμε να τροποποιήσουμε την καμπύλη χρησιμότητας του πολιτικού σε :

- $U_p = \lambda \{ B(L) - C(T) \} + (1 - \lambda) (-\mu L - \sigma T), \quad 0 \leq \lambda \leq 1$

όπου, η μεταβλητή λ εκφράζει για τον πολιτικό τον υποκειμενικό βαθμό προτίμησης μεταξύ του πολιτικού κέρδους και της κοινωνικής ευημερίας. Το λ μπορεί να παίρνει τιμές από το 0 έως το 1, ώστε ένας πολιτικός να μπορούσε να χαρακτηριστεί στις ακραίες περιπτώσεις ως :

$\lambda = 1 \rightarrow$	απόλυτα προσανατολισμένος στην μεγιστοποίηση των πολιτικών του ωφελειών ($\lambda=1$) και οπότε η συνάρτηση χρησιμότητας να εκφράζεται από την γνωστή σχέση $U_p = B(L) - C(T)$
$\lambda = 0 \rightarrow$	απόλυτα προσανατολισμένος στην κοινωνική ευημερία ($\lambda=0$) και οπότε η συνάρτηση χρησιμότητας του να εκφράζεται από την σχέση $U_p = -\mu L - \sigma T$

Στο σημείο αυτό θα μεγιστοποιήσουμε την νέα καμπύλη χρησιμότητας του πολιτικού $U_p = \lambda \{ B(L) - C(T) \} + (1 - \lambda) (-\mu L - \sigma T)$

$$\text{έτσι ώστε, } \alpha\pi + T - wL = 0 \rightarrow T = wL - \alpha\pi$$

$$\text{οπότε, } U_p = \lambda [B(L) - C(T)] + (1 - \lambda) [-\mu L - \sigma (wL - \alpha\pi)], \quad \lambda > 0$$

$$\partial U_p / \partial L = \lambda [B'(L) - C'(T)] + (1 - \lambda) (-\mu) + (1 - \lambda) (-\sigma w) = 0$$

$$\rightarrow \lambda [B'(L) - w C'(T)] + (1 - \lambda) (-\mu - \sigma w) = 0$$

$$\rightarrow \lambda B'(L) - \lambda w C'(T) - (1 - \lambda) (\mu + \sigma w) = 0$$

$$\rightarrow B'(L) = w C'(T) + (1-\lambda)(\mu+\sigma w) / \lambda$$

Γνωρίζοντας ότι η μεταβλητή λ είναι θετική ($0 \leq \lambda \leq 1$), και ότι τα κοινωνικά κόστη μ και σ είναι επίσης θετικά, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το οριακό πολιτικό κέρδος όταν σε αυτό ενσωματώνεται η κοινωνική ευαισθησία είναι χαμηλότερο. Συγκρίνοντας το παραπάνω

αποτέλεσμα με αυτό του βασικού υποδείγματος του «ωφελιμιστή» πολιτικού, όπου $B'(L) = wC'(T)$, συμπεραίνουμε ότι ο πολιτικός που ενδιαφέρεται για την κοινωνική ευημερία θα συμβιβαστεί με ένα μικρότερο L σε σχέση με τον πρώτο λόγω ακριβώς του γεγονότος ότι ανησυχεί εν μέρει (κατά λ) για τις αρνητικές συνέπειες των αυξημένων L και T επί του κοινωνικού συνόλου.

3.2 ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΧΩΡΙΣ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ

Το επόμενο βήμα είναι να υπολογίσουμε κάτω από την νέα υπόθεση την από κοινού αποτελεσματικότητα (joint efficiency). Μελετάμε την περίπτωση όπου δωροδοκίες δεν επιτρέπονται και τον έλεγχο επί του L & T τον έχει ο πολιτικός.

- $U_c = \lambda[B(L) - C(T)] + (1-\lambda)(-\mu L - \sigma T) + \alpha\pi + T - wL$ (4)

Ακολουθώντας την ίδια διαδικασία (FOC) :

$$\partial U_c / \partial L = \lambda B'(L) - \mu(1-\lambda) - w = 0$$

$$\rightarrow B'(L) = (1-\lambda)\mu + w / \lambda$$
 (5)

$$\text{Αντίστοιχα, } \partial U_c / \partial T = -\lambda C'(T) - \sigma(1-\lambda) + 1 = 0$$

$$\rightarrow C'(T) = 1 - \sigma(1-\lambda) / \lambda$$
 (6)

<u>«Ωφελιμιστής» πολιτικός</u>	<u>Πολιτικός με κοινωνική ευαισθησία</u>
$B'(L) = w$	$B'(L) = (1-\lambda)\mu + w / \lambda$
$C'(T) = 1$	$C'(T) = 1 - \sigma(1-\lambda) / \lambda$

Στο σημείο αυτό θα εξετάσουμε τις σχέσεις (5) και (6) στις οριακές τιμές του λ ώστε να μπορέσουμε να τις συγκρίνουμε με το οριακό πολιτικό κέρδος και οριακό πολιτικό κόστος του βασικού υποδείγματος αντίστοιχα.

- **Όταν το λ τείνει 1, τότε $B'(L)$ τείνει στο w & το $C'(T)$ τείνει στο 1**

Δηλαδή, όταν το ενδιαφέρον στρέφεται στην μεγιστοποίηση των πολιτικών κερδών τότε τα μοντέλα όπως είναι λογικό τείνουν να συμπίπτουν και ο πολιτικός με τον μάνατζερ αυξάνουν το πλεονάζων προσωπικό στο σημείο εκείνο που το πολιτικό κέρδος από την πρόσληψη ενός ακόμα ατόμου ισούται με οριακό κόστος, δηλαδή τον μισθό του. Επιπλέον θα αντλήσουν τόσες επιδοτήσεις μέχρι το σημείο όπου το οριακό κόστος άντλησης ενός ευρώ θα ισούται με ένα ευρώ.

- **Όταν το λ τείνει στο 0, τότε τα $B'(L)$ & $C'(T)$ τείνουν στο άπειρο**

Αυτό σημαίνει ότι στην ακραία περίπτωση που ο πολιτικός ενδιαφέρεται σχεδόν μόνο για την κοινωνική ευημερία, τότε το σκέλος της χρησιμότητας του πολιτικού που σχετίζεται με τα πολιτικά κέρδη $(B(L) - C(T))$ τείνει να μηδενιστεί λόγω του $\lambda \rightarrow 0$. Το οριακό πολιτικό κέρδος πρέπει να είναι τεράστιο έως άπειρο για να δώσει κίνητρο στον πολιτικό αυξήσει το L κατά μία μονάδα. Αντίστοιχα το κόστος από την αύξηση του T κατά μια μονάδα είναι και αυτό τεράστιο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι επιθυμεί την μεγιστοποίηση της κοινωνικής αποτελεσματικότητας, $-\mu L - \sigma T$. Αυτή υλοποιείται όταν $L = T = 0$, άρα στην ακραία αυτή εκδοχή ο πολιτικός δεν θα παρέμβει καθόλου τόσο στην λειτουργία της επιχείρησης (L), όσο και στα κρατικά ταμεία μέσω των επιδοτήσεων (T).

Ας θυμηθούμε όμως την συνάρτηση χρησιμότητας του μάνατζερ :

- $U_m = \alpha\pi + T - wL$. Όταν ο μάνατζερ έχει τον έλεγχο επί του L η πρώτη βέλτιστη λύση για αυτόν (Nash equilibrium) είναι $L = T = 0$. Αυτή η παρατήρηση μας οδηγεί στην παρακάτω πρόταση :

ΠΡΟΤΑΣΗ 1^H

Όταν ο πολιτικός ενδιαφέρεται τα μέγιστα για την κοινωνική ευημερία ($\lambda \rightarrow 0$), ακόμα και όταν έχει τον έλεγχο επί των L & T, θα παρατηθεί από την άσκηση ελέγχου και θα την παραχωρήσει στον μάνατζερ διότι δεν θα επιδιώξει τα πολιτικό κέρδος.

Αυτό υποδηλώνει ότι ο πολιτικός όσο περισσότερο στρέφεται στην εύρεση της βέλτιστης κοινωνικά λύσης τόσο περισσότερο παραιτείται της παρεμβατικής του εξουσίας επί του L.

Αν τολμούσαμε να επεκταθούμε μέσω αυτού του συμπεράσματος στην γενική επίδραση που θα είχε η παραλλαγμένη συμπεριφορά του συγκεκριμένου πολιτικού στην οργάνωση και λειτουργία της αγοράς τότε θα καταλήγαμε στην εξής πρόταση :

ΠΡΟΤΑΣΗ 2^H

Όσο αυξάνεται η κοινωνική ευαισθησία του πολιτικού που ελέγχει το L & T, τόσο μειώνεται η κρατική παρεμβτικότητα στην λειτουργία των επιχειρήσεων.

Ένα από τα βασικά στοιχεία λειτουργίας της ελεύθερης αγοράς, πέρα από το γεγονός ότι οι τιμές διαμορφώνονται από την προσφορά και την ζήτηση, είναι και το *laissez faire* (1969, *Frank H. Knight*) το οποίο

ουσιαστικά σημαίνει την απουσία οποιασδήποτε τεχνητής στρέβλωσης των τιμών από την κυβερνητική παρέμβαση μέσω των φόρων, των επιδοτήσεων και λοιπών μέτρων. Δεδομένου λοιπόν ότι το L & T αποτελούν άμεσα μέτρα κρατικού παρεμβατισμού στην αγορά μπορούμε εν μέρει να προτείνουμε την παραπάνω πρόταση.

3.3 ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ

Ας εξετάσουμε τώρα την περίπτωση όπου ο μάνατζερ αποφασίσει να **δωροδοκήσει** τον πολιτικό προκειμένου να μειώσει την πλεονάζουσα εργασία L. Ανεξάρτητα του ύψους της δωροδοκίας ο πολιτικός δεν θα συμβιβαστεί με ένα L μικρότερο από L_d και μία επιδότηση μεγαλύτερη από T_d . Τα L_d και T_d αποτελούν τα σημεία διαφωνίας του πολιτικού (Nash Bargaining).

Οπότε η νέα εξίσωση της χρησιμότητας του πολιτικού που ενδιαφέρεται εν μέρει για την κοινωνική ευημερία με βάση τα παραπάνω θα είναι :

- $U_p = \lambda \{B(L) - C(T) + b - [B(L_d) - C(T_d)]\} + (1-\lambda)(-\mu L - \sigma T)$

Ενώ του **μάνατζερ** θα παραμείνει όπως ορίστηκε αρχικά :

- $U_m = \alpha\pi + T - wL - b$

Σκοπός μας είναι να υπολογίσουμε την δωροδοκία (b) στην περίπτωση όπου ο πολιτικός έχει τον έλεγχο του L και του T. Στην περίπτωση αυτή τα σημεία διαφωνίας του μάνατζερ είναι μηδενικά. Οπότε, ακολουθώντας την διαπραγμάτευση του Nash (**Nash bargaining**) :

$$V = \left\{ \lambda \{B(L) - C(T) + b - [B(L_d) - C(T_d)]\} + (1-\lambda)(-\mu L - \sigma T) \right\} (\alpha\pi + T - wL - b)$$

$\max V' \rightarrow \partial V' / \partial b = 0$, προκειμένου να μεγιστοποιήσουμε τις δύο συναρτήσεις χρησιμότητας και να ορίσουμε το b, άρα:

$$V = [\lambda B(L) - \lambda C(T) + \lambda b - \lambda B(L_d) + \lambda C(T_d) - \mu L - \sigma T + \lambda \mu L + \lambda \sigma T](\alpha\pi + T - wL - b)$$

$\partial V / \partial b = 0$, οπότε παραγωγίζω ως προς b και η παραπάνω σχέση γίνεται:

$$-\lambda B(L) + \lambda C(T) + \lambda \alpha\pi + \lambda T - \lambda wL - 2\lambda b + \lambda B(L_d) - \lambda C(T_d) + \mu L + \sigma T - \lambda \mu L - \lambda \sigma T = 0 \rightarrow$$

$$2\lambda b = \mu L + \sigma T + \lambda[-B(L) + C(T) + \alpha\pi + T - wL + B(L_d) - C(T_d) - \mu L - \sigma T] \rightarrow$$

Απλοποιώντας τα λ , έχουμε:

$$b = 0,5 \left\{ (\mu L + \sigma T) / \lambda + [-B(L) + C(T) + \alpha\pi + T - wL + B(L_d) - C(T_d) - \mu L - \sigma T] \right\} \rightarrow$$

$$b = 0,5 \left\{ [(\mu L + \sigma T) / \lambda] - [\lambda(\mu L + \sigma T) / \lambda] + [(\alpha\pi + T - wL) - [B(L) - C(T) - B(L_d) + C(T_d)]] \right\} \rightarrow$$

$$b = 0,5 \left\{ [(1-\lambda)(\mu L + \sigma T) / \lambda] + [(\alpha\pi + T - wL) - [B(L) - C(T) - B(L_d) + C(T_d)]] \right\}, \quad (7)$$

Σε αυτό το σημείο υπενθυμίζουμε ότι σύμφωνα με το βασικό υπόδειγμα, όπου ο πολιτικός δεν ενδιαφέρεται για την κοινωνική ευημερία, η δωροδοκία b_s ορίζεται από την σχέση :

$$b_s = 0,5 \left\{ [\alpha\pi + T - wL] - [B(L) - C(T) - B(L_d) + C(T_d)] \right\}, \quad (8)$$

Παρατηρώντας τις δύο σχέσεις, (7) & (8), παρατηρούμε ότι υπάρχουν κοινά στοιχεία. Οπότε μπορούμε να τις συνδυάσουμε και να καταλήξουμε στην παρακάτω σχέση :

$$b = [(1-\lambda)(\mu L + \sigma T) / 2\lambda] + b_s$$

Δεδομένου ότι $\lambda, \mu, \sigma, L, T, b_s \geq 0$ και λ, μ, σ ανήκουν $[0,1]$ καταλήγουμε στην εξής πρόταση:

ΠΡΟΤΑΣΗ 3^Η

Το ποσό που θα λάβει ως δωροδοκία ένας πολιτικός “κοινωνικά ευσυνείδητος” είναι μεγαλύτερο από αυτό που θα ελάμβανε αν ήταν “κοινωνικά αδιάφορος”, και μάλιστα κατά το ποσό $(1-\lambda)(\mu L + \sigma T)/2\lambda$.

Για να γίνει κατανοητή η παραπάνω σχέση ακολουθεί ένα αριθμητικό παράδειγμα, με τιμές τυχαίες και εντός του πεδίου αναφοράς των μεταβλητών:

<u>Δεδομένα</u>	Θέλουμε να υπολογίσουμε το επιπλέον ποσό δωροδοκίας που θα χρειαστεί όταν ο πολιτικός ενδιαφέρεται για την κοινωνική ευημερία στο ίδιο βαθμό που ενδιαφέρεται και για τα πολιτικά κέρδη, οπότε :
$\lambda = 0,5$	
$\mu = 0,2$	
$\sigma = 0,3$	$(1-\lambda)(\mu L + \sigma T)/2\lambda =$
$L = 10$ (υπερβάλλον προσωπικό)	$(1-0,5)(0,2*10+0,3*150.000)/2*0,5 =$
$T = €150,000$ (επιδότηση)	€22.501
b_s	Άρα, $b = b_s + \underline{\underline{€22.501}}$
	<u>Ο μάνατζερ δηλαδή με τα δεδομένα που εισήχθησαν θα χρειαστεί να δωροδοκήσει τον πολιτικό με επιπλέον ποσό €22.501</u>

Τι παρατηρείται όμως στις οριακές περιπτώσεις που το λ τείνει στις τιμές 1 και 0 αντίστοιχα;

- Όταν το λ τείνει στο 1, τότε η δωροδοκία b τείνει στο b_s

Αυτό αποδεικνύει ότι όσο περισσότερο ο πολιτικός ενδιαφέρεται για τα πολιτικά κέρδη το ποσό της δωροδοκίας διαμορφώνεται όλο και πιο κοντά στην τιμή που υπολογίζει και το βασικό υπόδειγμα.

- **Όταν το λ τείνει στο 0, τότε η δωροδοκία b τείνει στο άπειρο**

Αυτό σημαίνει ότι όσο περισσότερο ο πολιτικός ενδιαφέρεται για την κοινωνική ευημερία τόσο μεγαλύτερη είναι η δωροδοκία που απαιτεί ο πολιτικός από τον μάνατζερ. Η λογική προέκταση του παραπάνω μας οδηγεί στην παρακάτω πρόταση.

ΠΡΟΤΑΣΗ 4^Η

A. Όσο το ενδιαφέρον του πολιτικού για την κοινωνική ευημερία μεγαλώνει, δηλαδή όσο πιο μικρό το λ , το ποσό της δωροδοκίας που απαιτεί από τον μάνατζερ γίνεται τόσο μεγάλο που θεωρείται σχεδόν αποτρεπτικό.

B. Όταν ο πολιτικός ενδιαφέρεται τα μέγιστα για την κοινωνική ευημερία ($\lambda \rightarrow 0$), εξαλείφεται το φαινόμενο της δωροδοκίας.

Το B. σκέλος της Πρότασης 3.4 στηρίζεται στην λογική ότι όταν το απαιτούμενο ποσό της δωροδοκίας γίνεται πολύ μεγάλο, τότε κανένας μάνατζερ δεν θα δεχτεί να το καταβάλλει στον πολιτικό. Όπως έχουμε αναφέρει εξάλλου ο μάνατζερ προτιμά $L=T=0$, οπότε η παραπάνω πρόταση ουσιαστικά επαληθεύει τις Προτάσεις 3.1 και 3.2.

Ο μόνος λόγος που θα μπορούσε ο μάνατζερ να επιθυμεί τιμή του L μεγαλύτερη από το μηδέν θα ήταν η σύνδεση του L με ένα συγκεκριμένο T το οποίο θα ήταν ωφέλιμο για τον ίδιο ώστε να μοιραστεί στο τέλος τα συνολικά κέρδη με τον πολιτικό. Στην περίπτωση αυτή το μερίδιο του ο πολιτικός θα το εισέπραττε μέσω της δωροδοκίας. Από την πρόταση 3.4

συμπεραίνουμε ότι ακόμα και όταν ο μάντζερ επιδιώκει την εξαγορά του πολιτικού, ο δεύτερος με το τεράστιο ύψος της δωροδοκία που απαιτεί για να παραβιάσει τον κοινωνικό χαρακτήρα της πολιτικής του, την κάνει ουσιαστικά ανέφικτη.

4. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι Shleifer & Vishny προσέγγισαν την σχέση πολιτικής και επιχειρήσεων από την άποψη μεγιστοποίησης των ωφελειών των δύο πλευρών (*Κεφάλαιο 1^ο*). Εξηγούν σε σημαντικό βαθμό την συμπεριφορά τους καθώς και τα φαινόμενα της διαφθοράς, της υπεραπασχόλησης και των επιδοτήσεων ως εργαλεία που συνδράμουν στην υλοποίηση των προσωπικών τους στόχων. Οι αλληλεπιδράσεις όμως μεταξύ τους δεν υποκινούνται μόνο από τον προαναφερθέν λόγο. Η μελέτη του Ασθενούς Εισοδηματικού Περιορισμού (*Κεφάλαιο 2^ο*) υποδεικνύει και άλλες πιθανές αιτίες για την εμφάνιση του κρατικού παρεμβατισμού στις επιχειρήσεις και βοηθάει στην ευρύτερη κατανόηση της πολυδιάστατης αυτής σχέσης.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία το βασικό υπόδειγμα θεωρήθηκε αξιόλογο εργαλείο μελέτης του πολιτικού και του μάντζερ. Έγινε μια προσπάθεια ρεαλιστικότερης και πιο σύνθετης απεικόνισης του προφίλ του πολιτικού εισάγοντας στον χαρακτήρα του το ενδιαφέρον για την κοινωνική ευημερία. Διευρύνοντας το μοντέλο ώστε να ενσωματωθεί η παραπάνω υπόθεση, παρατηρούμε ότι αυτή η ευαισθησία, ανάλογα με τον βαθμό που υφίσταται, είναι ικανή να μειώσει κατά μεγάλο βαθμό την επιθυμία του για την επίτευξη προσωπικών κερδών. Η επιθυμία για διορισμό περιττού προσωπικού για να αποσπάσει ψήφους μειώνεται εν μέρει και συνεπακόλουθα πτωτική πορεία ακολουθούν και οι επιδοτήσεις.

Επίσης αποδείξαμε ότι η δωροδοκία ενός κοινωνικά ευσυνειδήτου πολιτικού κοστίζει ακριβότερα και η τιμή της μπορεί να γίνει απλησίαστη όσο ο πολιτικός προσανατολίζεται στην εξάλειψη κοινωνικών επιβαρυντικών εξωτερικοτήτων από τις συναλλαγές του με τις επιχειρήσεις (Κεφάλαιο 3^ο).

Η συμβολή λοιπόν, της παρούσας εργασίας σταματάει στην παρατήρηση και εξήγηση των από κοινού αποδοτικοτήτων πολιτικού και μάντζερ όταν η κοινωνική ευημερία συναποτελεί στοιχείο του πολιτικού προφίλ. Θα ήταν ενδιαφέρον μελλοντικά να μελετηθεί το νέο διευρυμένο μοντέλο που προτείναμε καθώς μεταβάλλεται το ιδιοκτησιακό καθεστώς των επιχειρήσεων παράλληλα με την μετακύλιση της πηγής ελέγχου επί των διορισμών και των επιδοτήσεων. Με αυτόν τον τρόπο θα ήταν δυνατή μια ευρύτερη σύγκριση του βασικού υποδείγματος, που στηρίζεται στην μελέτη των Shleifer & Vishny, με την πληρέστερη κατά την γνώμη μου έκδοση του, όπως παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην παρούσα διπλωματική μελέτη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

ΑΡΘΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

- ❖ 1960, Ronald Coase, 'The Problem of Social Cost', Journal of Law and Economic, 21-23
- ❖ 1962, Gerschenkron Alexander, 'Economic Backwardness in Historical Perspective', Harvard University Press, Cambridge, MA
- ❖ 1969, Frank H. Knight, 'Laissez Faire: Pro and Con', Journal of Political Economy, 782
- ❖ 1980, Kornai Janos, 'Economics of shortage', Amsterdam North Holland
- ❖ 1993, Schmidt K., & Schnitzer M., Privatization and Management Incentives in the Transition Period in Eastern Europe, Journal of Comparative Economics 17, 264-287
- ❖ 1994, Shleifer Andrei & Vishny Robert W, 'Politicians and Firms', The Quarterly Journal of Economics, 995-1024
- ❖ 1995, Dewatripont Mathias and Maskin Eric, 'Credit and Efficiency in Centralized and Decentralized Economies', Rev. Econ. Stud., 541-555
- ❖ 2002, La Porta R., Lopez De Silanes F. & Schleifer A., 'Government Ownership of Banks, Journal of Finance, 265 -302

- ❖ 2005, Dinc I.S., 'Politicians and Banks – Political Influences on Government Owned Banks in Emerging Markets, Journal of Financial Economics, 453-479
- ❖ 2006, Hakenes H. and Schnabel I., 'The Threat of Capital Drain – A Rationale for Public Banks?', Max Planck Institute for Research on Collective Goods
- ❖ 2007, Christa Hainz and Hendrik Hakenes, 'The politician and his Banker, CESifo Area Conference on Public Sector Economics, 2-20
- ❖ 2007, Andrianova S., Demetriades P. & Shortland A., 'Government Ownership of Banks, Institutions and Financial Development', Journal of Development Economics, 530-542
- ❖ 2009, Crivelli Ernesto and Staal Klaas, Nationalizations & efficiency, 'Fiscal Affairs Department, Washington DC, 2-14

ΠΗΓΕΣ ΓΕΝΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- ❖ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE>
- ❖ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B7>
- ❖ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>